

Uitvoeringsagenda

Brabantse Agrofood 2020

Samenvatting en leeswijzer

Samenvatting

1 Naar een innovatief en duurzaam agrofoodcluster

Brabant wil tot de slimste en duurzaamste agrofoodregio's van Europa behoren. Dat is onze ambitie voor de volledige keten van primaire producenten, hun toeleveranciers (genetica, uitgangsmaterialen, feed), de verwerkers van voedsel en andere agrarische producten, inclusief de verpakkingsindustrie, de logistiek en de retail. Qua omvang is dit agrofoodcluster na de hightech industrie nu de tweede economische pijler van Brabant. Met een aandeel van ruim 20% in de Nederlandse agrofood- en non food-productie staat Brabant bovendien in de top 5 van de Europese concurrentieladder. In de toekomst zal deze regio echter ook de plek zijn waar antwoord is gevonden op actuele maatschappelijke en ecologische vraagstukken.

Een belangrijke drijfveer voor de genoemde ambitie vormen de ontwikkelingen in de primaire sector.

De primaire sector is immers een essentiële schakel in het totale agrofoodcluster. Zo neemt Brabant ongeveer de helft van de Nederlandse markt op het gebied van de veehouderij, de bomen- en groenteteelt voor zijn rekening. Juist het grondgebonden karakter van deze sector heeft ervoor gezorgd dat er in Brabant zo'n omvangrijke en succesvolle agrofoodsector is ontstaan. Inmiddels is echter ook duidelijk dat het in de primaire sector gangbare, op kostenminimalisatie en schaalvergroting gebaseerde verdienmodel geen duurzaam perspectief biedt. De daarmee corresponderende productie in met name de veehouderij leidt tot grote maatschappelijke onrust en negatieve beeldvorming.

Onze ambitie gaat uit van de mogelijkheden die het agrofoodcluster in zich heeft. Wij beseffen dat de kracht van het cluster als geheel bestaat uit de kracht van zijn afzonderlijke schakels. Dus moeten we ervoor zorgen dat er geen zwakke schakels tussen zitten. Wij onderschrijven het in Brabant breed gedragen pleidooi voor een koersomslag naar een zorgvuldige, duurzame en vraaggerichte landbouw. Het (her)winnen van vertrouwen en het realiseren van samenwerking beschouwen wij als zelfstandige resultaten van een proces dat uiteindelijk leidt tot een situatie, waarin boeren en burgers de dragers zijn van de productie van voedsel en van de leefbaarheid, de beleving en het beheer van het landschap.

2 Langs vier sporen

Om vanuit de huidige situatie het geschetste toekomstbeeld te bereiken moeten we allereerst zorgen voor *heldere kaders* in termen van beleid en regelgeving. In nauw contact met het krachtenveld heeft de provincie een denklijn ontwikkeld om tot een zorgvuldige veehouderij te komen. Langs de weg van het Innovatieprogramma Agrofood Brabant 2020 worden 'koplopers' gestimuleerd, die tot voorbeeld dienen van het 'peloton'. 'Achterblijvers' worden via maatregelen in beweging gebracht.

De ‘slimste en duurzaamste agrofoodregio’ van Europa kan alleen gerealiseerd worden als bedrijven, kennisinstellingen, overheden en maatschappelijke organisaties echt *samenwerken*. De provincie ziet het als haar rol om samen en met ieders inzet tot afspraken te komen en de uitvoering daarvan te faciliteren. De uitvoeringsafspraken in deze agenda zijn daarvan het eerst resultaat.

We kunnen intussen niet voorbij gaan aan het feit dat er op dit moment sprake is van een maatschappelijk gebrek aan vertrouwen in met name de veehouderij. Dat vertrouwen kan alleen worden herwonnen door *knelpunten te saneren* en de huidige toestand te beheersen.

Innovatie ten slotte is weliswaar primair een verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven, de overheid kan wel faciliteren. Zo kan het Innovatieprogramma Agrofood Brabant 2020, onderdeel van het Economisch Programma Brabant, als ‘roadmap’ dienen voor de realisatie van de geschetste ambitie voor het agrofoodcluster. De actielijnen van het Innovatieprogramma zijn opgenomen in deze agenda.

3 Organisatie en proces

De realisatie van de uitvoeringsagenda vergt een traject met een lange doorlooptijd en veel externe partners. De provincie speelt daarin een eigen, bescheiden rol. De meeste acties zullen door andere overheden, ondernemers, onderzoeksinstituten en maatschappelijke organisaties moeten worden opgepakt. Daarvoor is een *netwerkorganisatie* nodig, zoals die zich gedeeltelijk al ontwikkelt via bijvoorbeeld het Verbond van Den Bosch, het Brabantberaad en de beoogde uitvoeringsorganisatie van het Innovatieprogramma. Over de facilitering daarvan door de provincie worden afspraken gemaakt.

Als de talrijke en verschillende partijen hun ambitie voor het agrofoodcluster gezamenlijk uitdragen, is het van belang dat zij ook samen investeren in een gezamenlijke basis voor *communicatie*. De provincie kan vanuit haar positie partijen verbinden aan een gezamenlijke communicatiestrategie en kernboodschap. De communicatie zelf heeft betrekking op het proces, de beeldvorming, mijlpalen in de besluitvorming, het samenwerkingsproces en de voortgang van afzonderlijke acties. Daartoe worden de communicatiemedia en –middelen van de betrokken partijen op elkaar afgestemd.

Zowel de voortgang van het proces als die van de afzonderlijke acties worden *gemonitord*. Over de voortgang van provinciale acties worden Provinciale Staten via de jaarlijkse P&C-cyclus geïnformeerd. Over de monitoring en evaluatie van gezamenlijke acties en de acties van andere partijen worden afspraken gemaakt. Op basis van het Innovatieprogramma Agrofood Brabant 2020 wordt beoordeeld of het cluster zich in de gewenste richting beweegt. Ten slotte vormt het jaarlijkse Brabantberaad een moment om de brede maatschappelijke en economische ontwikkeling van de sector in Brabant en andere Europese regio’s te beoordelen.

4 Acties en afspraken

De acties in deze uitvoeringsagenda zijn samengevat in twee matrices waarvan de eerste een totaaloverzicht biedt en de tweede een nadere uitwerking. De acties zijn inhoudelijk verdeeld over drie inhoudelijke sporen: het (met kennis) stimuleren van de gewenste ontwikkeling, het bevorderen van samenwerking, en het stellen van heldere kaders en regels. Op elk van deze drie sporen haken acties aan op bestaande programma's en ontwikkelingen.

Dat betreft in de eerste plaats het *Innovatieprogramma Agrofood Brabant 2020* dat zich richt op de duurzame en innovatieve ontwikkeling van de hele agrofoodketen. Het programma kent vijf programmalijnen met ieder weer diverse actielijnen.

De andere programma's en ontwikkelingen hebben betrekking op het bevorderen van een koersomslag in de primaire sector en de veehouderij in het bijzonder. Het gaat achtereenvolgens om:

Het Verbond van Den Bosch en de Uitwerking van het advies van de Commissie van Doorn.

Aansluitend hierop zijn acties opgenomen die vooral betrekking hebben op een gecoördineerde ketenaanpak, gebaseerd op een zorgvuldige bedrijfsvoering. Deze aanpak moet zorgen voor verduurzaming in de gehele voedselketen. Een lokaal inpassingsbeleid van veehouderijen moet ervoor zorgen dat burgers in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken worden bij de ontwikkelingen in hun directe omgeving en dat deze ontwikkelingen sociaal en fysiek passen in de omgeving.

Doordenkend op het advies van de Commissie Van Doorn is ook een aantal acties geformuleerd waarin het gedachtegoed van de commissie is *verbreed naar de melkveehouderij en de glastuinbouw*.

Bij de behandeling van het dossier *Transitie Zorgvuldige Veehouderij* in maart 2013 ten slotte hebben Provinciale Staten ingestemd met een pakket maatregelen dat de balans tussen de veehouderij en de maatschappelijke omgeving moet herstellen. Ook deze acties zijn opgenomen.

Leeswijzer

Deel 1 van deze Uitvoeringsagenda Agrofood schetst een beeld van de mogelijkheden die het agrofoodcluster voor Brabant biedt. Daaruit vloeit de ambitie voort dat het cluster in de toekomst behoort tot de slimste en duurzaamste agrofoodregio's van Europa. In die ontwikkeling is extra aandacht nodig voor de primaire sector, en daarbinnen m.n. de veehouderij, die maatschappelijk draagvlak verliest en waarvan het huidige verdienmodel geen perspectief biedt.

Deel 2 laat zien langs welke sporen de ambitie voor het agrofoodcluster kan worden gerealiseerd. Samenwerken is in dit verband het sleutelwoord, maar ook het scheppen van heldere kaders, het bevorderen van innovatie en het saneren van knelpunten in met name de primaire sector.

Deel 3 geeft een beeld van de wijze waarop het transitieproces georganiseerd wordt. Centraal daarin staat een netwerkorganisatie van alle betrokken partijen. Maar ook communicatie en monitoring zijn belangrijke ingrediënten in een langdurig proces met talrijke partners.

Deel 4 ten slotte presenteert de voorgenomen acties op drie eerder genoemde sporen, aanhakend op een viertal bestaande ontwikkelingen en programma's die de transitie van het agrofoodcluster bevorderen. Daaruit resulteren twee matrices: één in de vorm van een totaaloverzicht, de ander met alle acties nader uitgewerkt.

Inhoud

Samenvatting en leeswijzer	3
Samenvatting	3
Leeswijzer	6
1 Positie Brabantse Agrofood	9
1.1 Inleiding	9
1.2 Totaalaanpak met verschillende definities en scopes	9
1.3 Huidige situatie	10
1.4 Ambitie en uitgangspunten	13
2 Realisatie door samenwerking	15
2.1 Inleiding	15
2.2 Heldere kaders	15
2.3 Samenwerking	16
2.4 Sanering knelpunten en beheersing huidige toestand	17
2.5 Stimulering van ontwikkelingen en innovaties	17
2.6 Agenda in beweging	18
3 Procesafspraken Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2020	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Organisatie	19
3.3 Communicatie	19
3.4 Monitoring en evaluatie	20
4 Acties Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2020	21
4.1 Inleiding	21
4.2 Stimuleren van innovaties binnen de gehele agrofoodketen	21
4.3 Faciliteren en stimuleren koersomslag van de veehouderij c.q. primaire sector	22
Leeswijzer	25
Matrix 1: Acties in één overzicht	25
Matrix 2: Acties naar resultaat, rol en tijdsplanning incl. monitoring- en communicatieaspecten	27

1 Positie Brabantse Agrofood

1.1 Inleiding

Zoals in het PS-besluit van 22 maart 2013 al is aangegeven, wordt het beeld over de veehouderij thans gekenmerkt door een grote maatschappelijke onrust en een negatieve beeldvorming. Recente voorvallen op het gebied van voedselveiligheid, het gebruik van antibiotica in de veehouderij, de discussie over gezondheid, de verhoogde eisen voor dierwelzijn, de discussie in met name de Peel en de Kempen over de te grote dieren aantallen en de transporten van levende dieren zijn daar duidelijke voorbeelden van. Maar ook op economisch gebied bestaan de nodige discussies. Zo is het huidige verdienmodel voor de veehouderij, dat veelal gericht is op schaalvergroting en kostenminimalisatie, niet langer houdbaar.

Hoe dan ook, de primaire sector is en blijft voor de toekomst van het Brabantse agrofoodcluster van groot belang. De sector voorziet namelijk in een omvangrijke afzet- en aanvoerstream, die de fysieke basis vormt waarop de toeleverende en verwerkende bedrijven hun activiteiten ontwikkelen en vormt als zodanig een fundamenteel onderdeel van het agrofoodcluster. Bovendien biedt de primaire sector een vruchtbaar platform voor de ontwikkeling van innovatieve technieken en systemen, die voor een belangrijk deel het exportsucces van het cluster bepalen. Een aanzienlijke krimp en uiteindelijk minimalisering van de primaire productie in Nederland zou betekenen dat research & development activiteiten verder weglekken, waardoor de concurrentiekracht van het hele cluster verzwakt en de afhankelijkheid van het buitenland groter wordt. Dit cluster in stand houden en ervoor zorgen dat er geen zwakke schakels ontstaan is van groot belang.

Stip aan de horizon voor 2020 en volgende jaren is dan ook een primaire sector die stevig verankerd is in het cluster, maar die wel duurzamer produceert, beter landschappelijk is ingepast en maatschappelijk wordt gewaardeerd. Dit binnen een innovatief agrofood-cluster dat in de toekomst tot de “duurzaamste en de slimste” van Europa behoort.

1.2 Totaalaanpak met verschillende definities en scopes

Deze stip aan de horizon wordt niet vanzelf gerealiseerd. Er is daarom gewerkt aan het opstellen van een uitvoeringsagenda Agrofood. Hierin zijn de acties opgenomen uit de aanpak van de commissie Van Doorn (inclusief verbreding naar glastuinbouw en melkveehouderij), uit de denklijn Transitie naar een zorgvuldige veehouderij 2020 (uit het PS- dossier van 22 maart) en uit het Innovatieprogramma voor het gehele agrofoodcluster (een uitwerking van het Economisch Programma Brabant). Op die manier voorziet deze uitvoeringsagenda in een totaalbeeld aan maatregelen die nodig zijn om de in paragraaf 1.4 omschreven ambitie waar te kunnen maken.

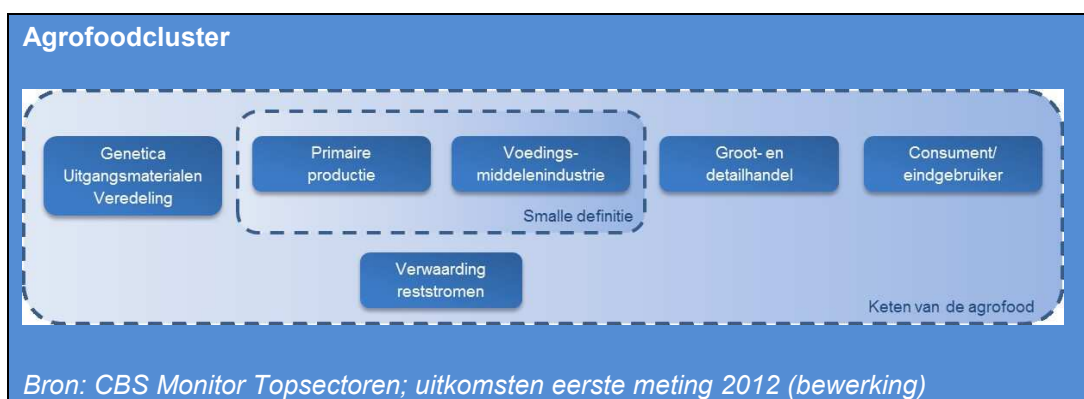
Complicerend voor deze totaalaanpak is dat er binnen het innovatieprogramma, de aanpak Van Doorn en de aanpak Zorgvuldige veehouderij, sprake is van verschillende definities en scopes.

Zo omvat het agrofoodcluster de hele keten aan activiteiten, van ‘grond tot mond’. Het agrofoodcluster omvat ook de keten om de primaire sector en de voedingsmiddelen-industrie heen. Want ook de toeleverende industrie (waaronder genetica, uitgangsmaterialen en veredeling), logistiek en handel van voedingsmiddelen (onder

andere retail en horeca) en de branches in onderzoek, advies, marketing, communicatie en financiële dienstverlening worden meegeteld. Het innovatieprogramma heeft betrekking op dit brede agrofoodcluster.

Het cluster is breder dan de agrofoodsector. De sector bestaat uit de directe en indirecte (primaire) agrarische productie en de verwerking van producten (zie figuur 1.1, smalle definitie). De aanpak Van Doorn heeft betrekking op de veehouderij in de agrofoodsector, aangevuld met glastuinbouw en melkveehouderij (verbreding Van Doorn).

Tenslotte heeft het dossier ‘Transitie naar een zorgvuldige veehouderij 2020’ uitsluitend betrekking op de veehouderij in de agrofoodsector (zie figuur 1.1, smalle definitie).

Figuur 1.1 Keten van de agrofood

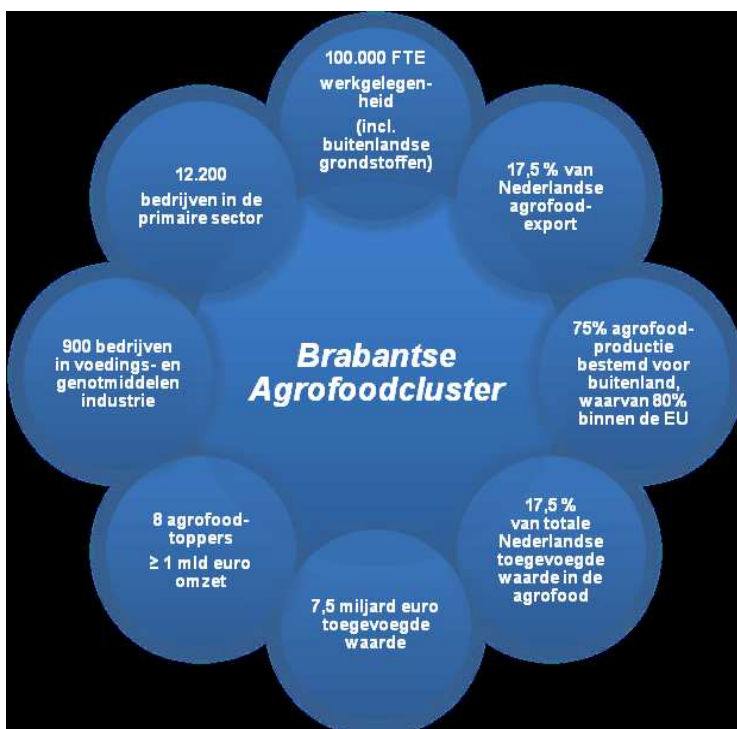
De totale keten is in al zijn verscheidenheid vertegenwoordigd in Brabant. De primaire producenten, hun toeleveranciers (genetica; uitgangsmaterialen; feed) de verwerkers van voedsel en van de andere agrarische producten als ook de verpakkingindustrie, de logistiek en de retail zitten op relatief korte afstand van elkaar en kunnen daardoor van elkaars kennis en kunde profiteren.

1.3 Huidige situatie

Economische positie agrofoodcluster

Economisch heeft het Brabantse agrofoodcluster een toppositie en een sterk ontwikkeld concurrentievermogen. Het agrofoodcluster is na de hightech industrie de tweede economische pijler van Brabant. Regionale zwaartepunten binnen Brabant zijn food, health & pharma in Noordoost-Brabant met specifiek food & feed in Uden/Veghel, food & technology in Zuidoost-Brabant en agro & chemie in West-Brabant.

Als grootste agrofood producent van Nederland, is Brabant goed voor 20,6 % van de hele Nederlandse agro food- en non food-productie. Brabant staat in relatie tot de topsector Agri&Food in de top 5 van de Europese concurrentieladder, tezamen met Zuid-Holland en Noord-Holland. Om de toegevoegde economische waarde van de Brabantse agrofood aan te geven, zijn de gegevens van onderstaand figuur 1.2 van belang.

Figuur 1.2 Kengetallen Brabantse agrofood

Een aantal topspelers uit het agrofoodcluster is gevestigd in Noord-Brabant. Het zijn spelers die op hun specifieke terrein tot de (wereld)top behoren. Voorbeelden zijn FrieslandCampina (zuivel), VION Food Group (vlees en ingrediënten), Nutreco (diervoeder), Agrifirm (diervoeder) en Royal Cosun (suiker). Andere belangrijke grote spelers met Brabantse ‘roots’ zijn o.a. Bavaria, Jumbo, Sligro, The Greenery, Marel (Stork), Venco Groep, Hendrix Genetics, Pigtire Group, MSD Animal Health (Intervet) en Teeuwissen Group (verwaarding van dierlijke producten).

Economische positie primaire sector binnen agrofood

Binnen de primaire productiesector is het marktaandeel van Brabant op het gebied van veehouderij, bomen- en groenteteelt bijna 50% van de Nederlandse markt. Daarmee is de primaire sector een belangrijke schakel binnen de totale keten van agrofood. Gemeten naar areaalgebruik neemt Brabant een nummer 1-positie in op het gebied van de vollegrondsteelt van aardbeien, andijvie, bospeen, prei en selderij. De boomkwekerij in Brabant kan zich inmiddels meten met het traditionele centrum Boskoop. Bijna 25% van de agrarische bedrijven in Brabant houdt zich bezig met nevenactiviteiten (zoals zorg; kinderopvang; streekproducten; enz.) en het aantal biologische landbouwbedrijven groeit gestaag. Tussen 2005 en 2010 is de bijdrage van het totale agrocomplex aan de nationale toegevoegde waarde en het handelssaldo toegenomen, maar het aandeel van de primaire sector is in de loop der jaren gedaald. In de periode van 1995 tot 2010 met 2,3% per jaar.

Kijkend naar de toekomstige ontwikkelingen en trends in de economie zal de Nederlandse land- en tuinbouw worden geconfronteerd met een toenemende differentiatie in de afzetmarkt naar schaalniveau en klantengroepen. Dat betekent dat keuzes moeten worden

gemaakt voor welke markt(en) men wil ondernemen, maar tevens dat meerdere vormen van land- en tuinbouw tegelijkertijd naast elkaar zullen bestaan.

Ruimtelijke en ecologische positie primaire sector

Ruimtelijk is de landbouw als beheerder van 60% van het Brabantse grondgebied beeldbepalend voor het Brabantse landelijke gebied. Maar de primaire sector staat wel onder druk. Er is een duidelijke tendens dat het geld steeds minder 'op het land' zelf wordt verdiend en steeds meer in de technologie en verderop in de keten. Na 2005 is het agrocomplex qua verduurzaming achtergebleven bij andere sectoren.

De Brabander is positief over het Brabantse buitengebied volgens het Brabantpanel PON onderzoek 2012. Daarin is ondermeer aangegeven dat de waardering voor het platteland stijgt, ondanks alle onrust en verandering in het buitengebied en dat volksgezondheid als belangrijkste randvoorwaarde wordt gezien voor het bieden van ruimte aan agrariërs. Dat neemt niet weg dat in bepaalde regio's (met name de Peel en Kempen) de veehouderij stevig ter discussie staat. Belangrijke oorzaak is dat de voedselproductie door schaalvergroting goeddeels is losgemaakt uit zijn ecologische en sociale context, waardoor vitale relaties en interacties verloren zijn gegaan. Zorgen over gezondheid van mens en dier staan hierbij centraal. Het op kostenminimalisatie en schaalvergroting gebaseerde verdienmodel dat nog overheerst in de primaire productie is geen duurzaam perspectief, de marges worden alsmaar kleiner en kleiner. Er komen bovendien grote ontwikkelingen op de veehouderij sector af, die fors zullen ingrijpen op de sector zoals Europese en nationale normen voor milieu en dierenwelzijn, afschaffen van dierrechten en melkquotering en nieuw mestbeleid. Dit alles tegen de achtergrond van een toenemende wereldvraag naar landbouwproducten met het oog op voedselzekerheid voor 9 miljard burgers.

Tijdens het Brabant-beraad van 5 tot en met 7 februari 2013 hebben alle vertegenwoordigde partijen de urgentie en het belang van een koersomslag naar een zorgvuldige, duurzame en vraaggerichte landbouw onderschreven. De wens is om te komen tot een situatie, waarbij boeren en burgers de dragers zijn van de productie van voedsel, leefbaarheid, beleving en beheer van het landschap (van industrial naar community farming).

Koploperspositie niet vanzelfsprekend

De koploerspositie van Brabant is dus geen vanzelfsprekendheid. Zowel de nationale als de internationale concurrentie neemt de komende jaren sterk toe, mede als gevolg van een verdere liberalisering van het internationale handelsverkeer. Het kostenniveau zal voor het agrofoodcluster structureel stijgen, terwijl de rendementsontwikkeling over de hele linie al jarenlang mager is. Mede vanwege de traditioneel lage marges, vinden er weinig private investeringen plaats op het gebied van innovatie. Zeker in vergelijking met de andere topsectoren.

Naast de Brabantse traditie van coöperatief ondernemen ligt er nog een opgave om ervoor te zorgen dat bedrijven in de agro en food elkaar makkelijker weten te vinden. Toenemende vergrijzing en imago problemen veroorzaken tekortkomingen in de personeelsvoorziening. Het relatief oude personeelsbestand van het agrofoodcluster zal

hierdoor sterk getroffen worden. Daarnaast neemt door de noodzaak van innovatie de behoefte aan hoog opgeleiden toe.

1.4 Ambitie en uitgangspunten

Noord-Brabant is de grootste agrofood producent van Nederland. Onze ambitie voor 2020 is om een ontwikkeling door te maken van de grootste agrofood-producent naar de meest duurzame en slimste agrofoodregio in Europa en een speler van wereldformaat. Naar een situatie waarbij Brabant zich niet alleen kan meten met andere toonaangevende agrofood-regio's binnen Europa maar daarbij ook duurzame antwoorden heeft op de uitdagingen die er maatschappelijk en ecologisch zijn. Want als we dat realiseren hebben we de maatschappelijke problemen rond met name de veehouderij opgelost en kunnen alle Brabanders trots zijn op hun agrofoodcluster. Brabant blinkt dan uit met een agrofoodcluster die kwalitatief hoogwaardige (voedsel)producten levert aan Noordwest Europa en mondiaal leidend is in duurzame (voedsel) productie.

Deze ambitie kenmerkt zich als volgt:

- De primaire sector is in Brabant *stevig verankerd* en produceert duurzaam, is landschappelijk ingepast en wordt door de samenleving gewaardeerd.
- Het creëren van *toegevoegde waarde en klantwaarde* is het leidende principe voor producten en productie voor bedrijven in het cluster.
- De Brabantse ruimte en samenleving is een *proeftuin* voor verbindingen tussen agrofood, innovatie en verduurzaming. Een proeftuin waarin practical excellence, traditie van coöperatief ondernemen en kwaliteit van leven kernwaarden zijn.
- Brabant is binnen Nederland de *meest aantrekkelijke vestigingsplaats* voor internationale agrofood-bedrijven. Nationaal ondersteund door een complementaire in plaats van concurrerende positionering.
- In *een samenhangend innovatie-ecosysteem* werken grote bedrijven, MKB, primaire sector en kennisinstellingen gemakkelijk samen in een open verhouding.
- *Nieuwe competitieve netwerken* van bedrijven en kennisdragers vormen een broedplaats van crossovers met andere markten, clusters en kennisdomeinen. In ieder geval rond de zwaartepunten:
 - biobased economy
 - agrofood & high tech
 - food, health & pharma
 - en voor maatschappelijke uitdagingen zoals energieopwekking en natuurbeheer
- Het cluster steunt op een *professioneel toegeruste kennisinfrastructuur* voor toegepast onderzoek, kennisontwikkeling en -verspreiding en is op haar beurt een *aantrekkelijke werkgever* voor goed opgeleide arbeidskrachten.

Kansen & uitdagingen

Om deze ambitie te bereiken maken we gebruik van de kansen en uitdagingen die zich op Europees en mondiaal niveau voordoen en sluiten we aan op het topsectorenbeleid van het Rijk en de Europese programma's die er zijn en worden voorbereid.

Maar zeker voor de veehouderij zullen we eerst een balans moeten vinden in het saneren van ongewenste situaties (waardoor vertrouwen in de sector wordt herwonnen), in het beheersen van de huidige toestand (waardoor ongebreidelde groei wordt tegengegaan) en in het stimuleren van ontwikkelingen en innovaties (waardoor nieuwe ontwikkelingen mogelijk worden). Daarvoor zullen heldere kaders gesteld moeten worden en zal samenwerking tussen alle partijen noodzakelijk zijn. Want de provincie is niet alleen aan zet. Ook de andere actoren hebben een belangrijke rol in het mogelijk maken van de transitie.

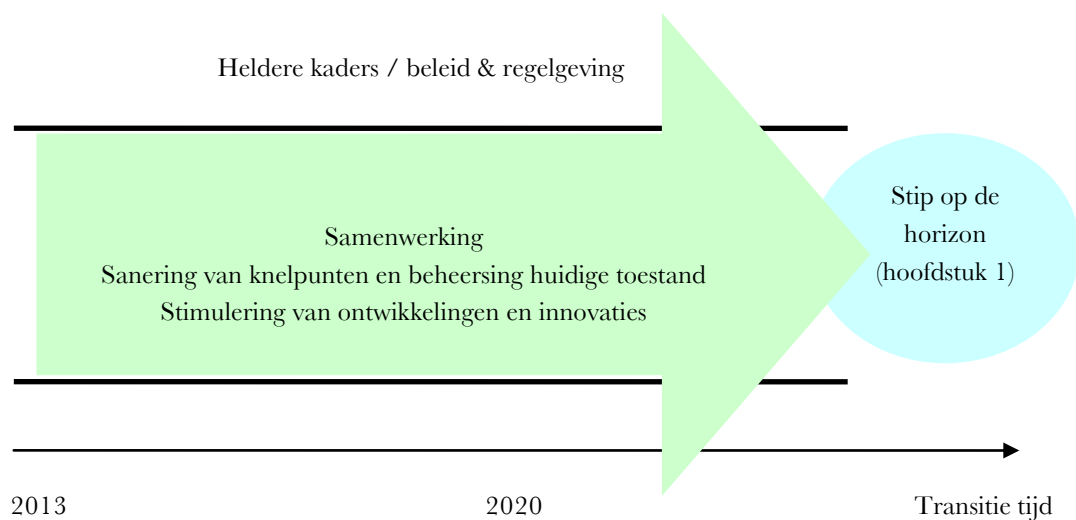
2 Realisatie door samenwerking

2.1 Inleiding

In hoofdstuk 1 is het toekomstbeeld van de agrofood geschetst en zijn de stip op de horizon en de huidige situatie aangegeven. Om van de huidige situatie naar het toekomstbeeld te komen, wordt nadrukkelijk ingezet op:

- Heldere kaders (beleid en regelgeving, inclusief vereenvoudiging van wet- en regelgeving);
- Samenwerking;
- Sanering van knelpunten en beheersing van de huidige toestand;
- Stimulering van ontwikkelingen en innovaties.

Deze 4 ontwikkelingen zullen tegelijk en in samenhang met elkaar moeten worden ingezet om tot de gewenste transitie te komen. Deze aanpak is schematisch weergegeven in figuur 2.1.

Figuur 2.1 Transitie proces schematisch weergegeven

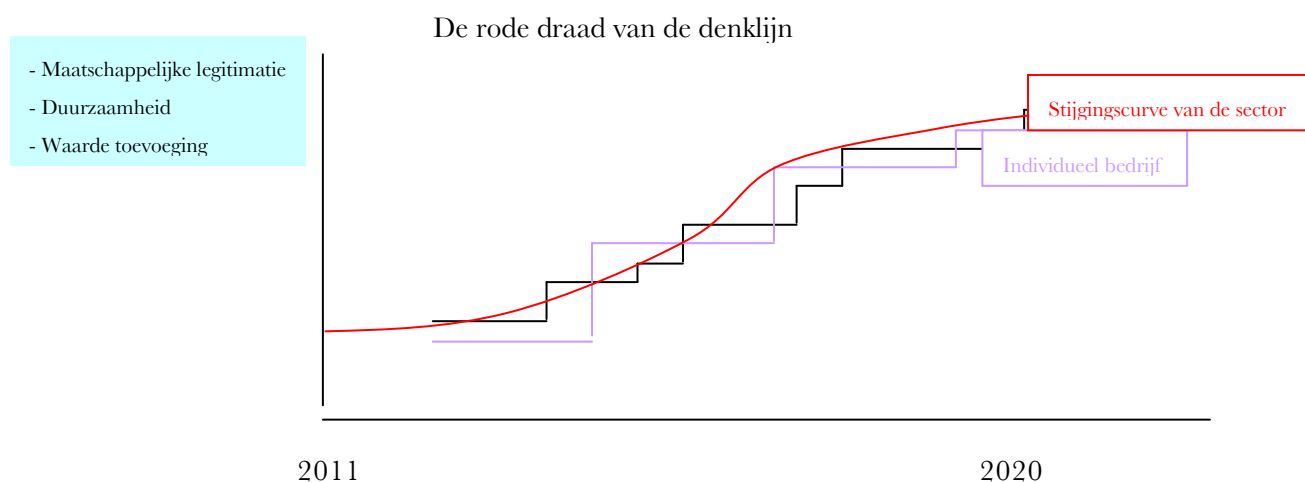
Voor de overheid is het de uitdaging om innovaties te stimuleren en heldere kaders te bepalen waarbinnen de transitie naar de meest duurzame en innovatieve agrofood plaats kan vinden. Deze kaders zijn in de afgelopen periode vorm gegeven, maar zijn niet statisch. Zoals in het Koersdocument Stad en Platteland d.d. 9 december 2011 is aangegeven, gaan we samen met onze partners op zoek naar die stip op de horizon. Daarbij moeten oplossingen niet direct in meer regelgeving gezocht worden, maar veel meer door de kracht van participatie te benutten.

2.2 Heldere kaders

Kaders voor het agrofoodcluster worden niet enkel door overheden bepaald. Zaken als inkoopspecificaties die partijen elkaar binnen de keten opleggen en het wel of niet doorvertalen van een eerlijke prijs binnen de keten bepalen mede de ruimte waarbinnen bedrijven kunnen opereren. Het Verbond van Den Bosch waarbinnen de provincie als Verbondpartner opereert speelt in dat krachtenveld een belangrijke rol. De provincie heeft in de afgelopen periode met de besluitvorming naar aanleiding van het

megastallendebat in maart 2010, het advies van de Commissie Van Doorn in samenhang met het Koersdocument Stad en Platteland in december 2011 en het vaststellen van de denklijn naar een zorgvuldige veehouderij op 22 maart jl. haar kaders vorm gegeven. De beweging naar een meer duurzame sector wordt weergegeven door de in figuur 2.2 gevisualiseerde denklijn. Deze denklijn berust op 3 principes:

- Koplopers stimuleren door het bieden van ontwikkelruimte als sprake is van een duurzame en vernieuwende ontwikkeling. Hiermee worden koplopers naar de volgende trede van de duurzaamheidsladder 'getrokken'. Dit gebeurt door inzet van instrumenten als de Brabantse Zorgvuldigheidsscore, maar juist ook door het inzetten van het Innovatieprogramma. Hiermee wordt een (beperkt) deel van de sector uitgedaagd om innovatieve stappen te nemen.
- Peloton meenemen in de ontwikkelingen van de koplopers. Door de ontwikkelingen van de koplopers stapsgewijs kaderstellend te laten zijn voor het peloton wordt de hele sector op termijn steeds duurzamer. Doel van het innovatieprogramma is om de koplopers goede voorbeelden te laten zijn voor het peloton.
- Achterblijvers zullen via maatregelen (zoals aangescherpte inkoopspecificaties van de ketenpartijen, aangescherpte regelgeving) in beweging moeten komen. Tenslotte bevat deze agenda ook acties om te komen tot een adequate handhaving en toezicht voor alle achterblijvende bedrijven.

Figuur 2.2 De rode draad van de denklijn

2.3 Samenwerking

Het realiseren van de ambitie van Brabant om tot de 'slimste en duurzaamste agrofoodregio's van Europa te behoren, is een veelomvattende en complexe opgave. Een opgave die alleen gerealiseerd kan worden als bedrijven, kennisinstellingen, overheden en maatschappelijke organisaties er samen voor gaan. De provincie onderkent dat de uitkomsten van het gezamenlijke proces maar in zeer bescheiden mate door de provincie worden bepaald, maar vooral door de andere betrokkenen. De provincie heeft in dit proces niet de positie om dé oplossing tot uitvoering te brengen.

De rol van de provincie is dan wel bescheiden, maar toch van groot belang. Zo zorgt de provincie om in gezamenlijkheid en in samenhang met de inzet van de andere partijen tot afspraken te komen, deze te adresseren en de uitvoering daarvan te faciliteren. Hierbij ligt

de nadruk op het bij elkaar brengen van belangen en het ondersteunen van het gezamenlijke proces. Daarnaast kan de provincie via haar regelgeving (ruimtelijk en milieu) ongewenste ontwikkelingen verbieden en gewenste ontwikkelingen toelaten dan wel stimuleren.

De uitvoeringsafspraken in deze agenda zijn een resultante van een gezamenlijk proces gericht op het stimuleren van innovaties, het bieden van heldere kaders en (komen tot) samenwerking. Het Verbond van Den Bosch, de innovatietafels, het proces in de Peelhorst en de werkconferentie van het Brabant-beraad in de Ruwenberg met de slotverklaring van het Brabant Beraad zijn hier voorbeelden van.

2.4 Sanering knelpunten en beheersing huidige toestand

De maatschappelijke onrust is het gevolg van een opeenstapeling van de in paragraaf 1.1 geschetste ontwikkelingen. Dit heeft ertoe geleid dat er maatschappelijk een gebrek aan vertrouwen in de sector is ontstaan, dat soms erg diep gaat. Burgerinitiatieven en actiegroepen zijn genoegzaam bekend. En zoals het spreekwoord zegt: vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Het vertrouwen in de sector is dus niet zo maar terug gewonnen. Draagvlak voor ruimte gevende ontwikkelingen is in de huidige situatie een dun evenwicht. Daarom zal door het saneren van knelpunten en het beheersen van de huidige toestand weer vertrouwen in de sector moeten worden opgebouwd. Eerst dan kan van de omgeving worden gevraagd mee te werken om de overstap te maken naar meer duurzame ontwikkelingen. Deze uitvoeringsagenda bevat acties om tot maatwerkoplossingen voor knelgevallen te komen.

2.5 Stimulering van ontwikkelingen en innovaties

Bij innovatieprocessen is het primair de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven om nieuwe marktstrategieën en verdienmodellen te ontwikkelen op een maatschappelijk verantwoorde manier. De rol van de overheid is om het bedrijfsleven hierbij te faciliteren, bijvoorbeeld op het gebied van het aanjagen van innovatie en het stimuleren van kennisontwikkeling in de bedrijfsketens en tussen sectoren onderling (cross overs). Het ondersteunen van koplopers, het stimuleren van ondernemerschap en het creëren van experimenteerruimte zijn items die hierbij van belang zijn. Daarnaast is het de rol van de overheid om te zorgen dat de ruimtelijk-fysieke basisvoorwaarden op orde zijn, zoals een aantrekkelijk vestigingsklimaat (bijv. ontwikkeling van toplocaties) en goede bereikbaarheid. Een middel dat bijdraagt om de ambitie voor Agrofood te realiseren is het Innovatieprogramma Agrofood Brabant 2020. Dit innovatieprogramma wordt separaat aan deze Uitvoeringsagenda aangeboden. In het Economisch Programma Brabant, waarvan het Innovatieprogramma een uitwerking is, is een tienpuntenplan opgenomen, dat voor elk economisch cluster geldt en wordt uitgewerkt in zogenaamde roadmaps. *Het Innovatieprogramma Agrofood Brabant 2020 geldt als de roadmap voor het agrofoodcluster.* Het innovatieprogramma is in samenwerking met de Brabantse Ontwikkelmaatschappij (BOM) opgesteld waarbij externe stakeholders (binnen en buiten Brabant) nadrukkelijk zijn betrokken en waarmee blijvende samenwerking wordt gezocht/plaatsvindt. De actielijnen van het innovatieprogramma zijn opgenomen in deze agenda.

2.6 Agenda in beweging

Het transitieproces in de landbouw kent een eigen tempo en vraagt om een lange adem, waarbij in eerste instantie waarden als ‘(her)winnen van vertrouwen’ en het ‘realiseren van samenwerking’ als zelfstandige resultaten moeten worden beschouwd. In het Koersdocument Stad en Platteland heeft de provincie vastgelegd hoe zij in dit soort transitieprocessen wil opereren. Hierbij gaat het om de onderlinge samenhang van people, planet en profit en het ondersteunen van het open planproces waarbij kaders en stip op de horizon worden bepaald, maar waarbij de stip wordt ingevuld op basis van initiatieven van derden, primair het bedrijfsleven.

De praktijk en de uitvoering zijn dynamisch. De uitvoeringsagenda is dan ook geen statisch document dat nu eenmalig door de provincie wordt vastgesteld. Aan de hand van de voortgang zal de agenda regulier worden herijkt. Bovendien is het de ambitie om de gezamenlijkheid van de agenda verder vorm te geven. Van de huidige situatie waarbij de agenda nu nog door de partijen wordt onderschreven naar de situatie dat dé uitvoeringsagenda van de partijen gezamenlijk is. In hoofdstuk 3 gaan we daar verder op in.

3 Procesafspraken Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2020

3.1 Inleiding

Met de uitvoeringsagenda zetten we een eerste stap om te behoren tot de ‘slimste en duurzaamste Agrofoodregio’s van Europa. Dat is een hoge ambitie, die vraagt om een actiegerichte en consistente uitvoering. Daarnaast is dit een traject met een lange doorlooptijd en veel externe partners. De Provincie Noord-Brabant heeft daarbinnen haar eigen (bescheiden) rol. De meeste acties zullen door de partners in de 4 O’s (overheden, ondernemers, onderzoek, maatschappelijke organisaties) moeten worden opgepakt. Daarnaast is de terugkeer van het vertrouwen tussen primaire sector en inwoners een grote opgave, die niet alleen van de provincie kan komen. Dat maakt dat we ons steeds bewust moeten zijn van de rol en positie van de provincie.

3.2 Organisatie

Het uitvoeren van deze brede opgave vraagt om een netwerkorganisatie. Daarbij zijn veelvuldige (digitale) contacten tussen de uitvoerders, elkaar vasthouden op de momenten dat de stip op de horizon dreigt te vervagen en het hebben van een gezamenlijke boodschap een wezenlijk onderdeel van de op te zetten organisatie. Deze netwerkorganisatie is voor een deel in ontwikkeling, bijvoorbeeld via het Verbond van Den Bosch; het Brabant-beraad en de beoogde uitvoeringsorganisatie van het Innovatieprogramma.

Om de gezamenlijke ambitie te realiseren is het belangrijk dat de verschillende netwerken zijn verbonden. De provincie wil het samenwerkingsproces faciliteren. De provincie stelt hiervoor kennis, capaciteit en procesgeld beschikbaar. Over de invulling van het ‘faciliteren’ maken we hierover afspraken met partners. Intern wordt een uitvoeringsteam ‘Brabantse Agrofood 2020’ ingericht.

3.3 Communicatie

Een transitieproces is per definitie breed en langlopend. Dat vereist veel van het aspect communicatie. Daarom zetten wij communicatie in op 2 niveaus:

Communicatie over de voortgang van het proces

Binnen Agrofood acteren veel partijen met diverse belangen, achterbannen en even zovele culturen en talen. De ambitie Agrofood heeft voor de verschillende partijen verschillende consequenties en kansen, dus verbindt iedere partij zich vanuit een ander perspectief aan de ambitie. Daarnaast kiest iedere partij een eigen tempo in aansluiting en in mate van betrokkenheid bij de Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2020.

Als de partijen de ambitie voor Agrofood gezamenlijk uitdragen, versterkt dat een succesvolle uitvoering van het beleid. Daarom is het belangrijk dat partijen zich committeren aan de Uitvoeringsagenda en investeren in een gezamenlijke communicatieve basis. De provincie speelt hierin een centrale rol; vanuit haar positie is zij in staat om de partijen te verbinden aan een gedeelde communicatiestrategie en kernboodschap.

Maar we weten ook dat een proces van transitie grillig verloopt en niet op elk moment bij elke partner tot volledige tevredenheid zal leiden. Maar juist op zo’n moment is het van

belang om elkaars hand vast te houden. Zo lang de beweging maar de goede kant uit gaat. Daarom is communicatie over de voortgang van het proces van belang.

Een succesvolle transitie is gebaat bij duidelijkheid over de positionering van de verschillende thema's in relatie tot de ambitie. Onduidelijkheid hierover of onvolledige kennis van de stand van zaken kunnen leiden tot onjuiste beelden of irreële verwachtingen, waardoor partijen het vertrouwen in elkaar kunnen verliezen. We kunnen de beeldvorming beïnvloeden door het publiceren en communiceren van de juiste boodschappen. Mijlpalen in de besluitvorming en het samenwerkingsproces maken we bekend met (multimediale) communicatie. Hierbij wordt een uitwisseling tot stand te gebracht tussen de communicatiemedia en -middelen van de betrokken partijen.

Bovendien wordt een infrastructuur opgezet voor informatievoorziening en -uitwisseling, waarin gestuurd wordt op juistheid, actualiteit, toegankelijkheid en tijdigheid van informatie en wordt bijgedragen aan het opbouwen en bestendigen van vertrouwen door de samenwerking te faciliteren met activiteiten voor relatiemanagement, informatieve bijeenkomsten en (interactieve) communicatiemiddelen.

Communicatie over de voortgang van de individuele acties

Naast het communiceren over de voortgang van het proces (en daarmee over de voortgang van de transitie) zullen we ook communiceren over de voortgang van de in matrix 2 opgenomen individuele acties. Dat is van belang om te laten zien dat er heel veel goeds gebeurt. Korte termijn successen communiceren is ook belangrijk om de spirit te houden in het langlopende transitieproces. Bij de uitvoering van de acties wordt afgesproken wie wanneer via welke kanalen communiceert.

3.4 Monitoring en evaluatie

Wat voor communicatie geldt, geldt ook voor monitoring. Daarom zullen we zowel de voortgang van het proces monitoren als de voortgang van de individuele acties.

We bespreken in het jaarlijkse Brabantberaad, hoe we op weg zijn om tot de slimste en duurzaamste Agrofoodregio's van Europa te behoren. Hiervoor brengen we de voortgang van de acties in hoofdstuk 4 in beeld: acties die de provincie uitvoert, gezamenlijk acties en acties die anderen uitvoeren. Over de voortgang van de provinciale acties uit deze uitvoeringsagenda worden Provinciale Staten via de jaarlijkse P&C - cyclus geïnformeerd. Over de gezamenlijke acties en de acties die anderen uitvoeren zullen we met partners afspraken maken over monitoring en evaluatie.

Tijdens de uitvoering van het Innovatieprogramma Agrofood Brabant 2020 wordt periodiek beoordeeld of het cluster zich in de gewenste richting – de 'slimste en duurzaamste Agrofoodregio'- beweegt. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van een aantal programma-indicatoren van het innovatieprogramma. Deze indicatoren zijn afgeleid van het programma van de topsector Agri&Food en sluiten aan bij de monitor die het CBS voor de topsector verzorgt. Samen met de stakeholders zal de monitoring verder worden uitgewerkt en opgepakt.

Daarnaast vormt het jaarlijkse Brabant-beraad een moment om de brede maatschappelijke en economische ontwikkeling van de sector in Brabant en andere regio's in Europa te delen. Het Brabant-beraad kan leiden tot een tussentijdse bijstelling van de aanpak.

4 Acties Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2020

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de acties en afspraken opgenomen. Voordat inhoudelijk op de uitvoeringsagenda wordt ingegaan, dienen nog enkele opmerkingen te worden gemaakt:

- De uitvoeringsagenda heeft betrekking op maatregelen met verschillende definities en scopes, zoals in paragraaf 2.1 is aangegeven. Om die reden zijn in deze agenda 2 matrices opgenomen. In de eerste matrix zijn de maatregelen summier beschreven en ingedeeld in de categorieën stimuleren & kennis, samenwerken en regels. Dit om een overzicht te krijgen in het type instrument met de daarbij behorende acties dat in deze uitvoeringsagenda wordt ingezet. In de tweede matrix worden de maatregelen verder uitgewerkt.
- De daadwerkelijke uitwerking van de maatregelen gebeurt via separaat aangeleverde dossiers. In die dossiers wordt verwezen naar de in de matrices opgenomen nummering van de maatregelen, zodat steeds een verband gelegd kan worden tussen de (uitgewerkte) maatregel en deze uitvoeringsagenda. Op die manier fungeert deze uitvoeringsagenda als een soort ‘moederdossier’.

In de volgende paragrafen wordt een nadere toelichting gegeven van de aanpak:

4.2 stimuleren van innovaties binnen de gehele agrofood keten

4.3 faciliteren en stimuleren koersomslag van de primaire sector:

- Acties in het kader van het Verbond van Den Bosch/uitwerking advies Commissie van Doorn
- Verbreding van het gedachtegoed van het advies van de Commissie Van Doorn naar melkveehouderij en glastuinbouw
- Acties ten behoeve van de realisatie van de denklijn Transitie naar een zorgvuldige veehouderij 2020.

4.2 Stimuleren van innovaties binnen de gehele agrofoodketen

Het innovatieprogramma is een belangrijk instrument om te komen tot de gewenste transitie en richt zich op de gehele agrofoodketen. Daarmee wijkt het af van eerder provinciaal economisch beleid. Eerder beleid binnen het agrofoodcluster richtte zich namelijk op de verwerkende en toeleverende industrie en niet op de primaire sector. De onderkenning dat een brede cross-sectorale insteek nodig is om bestaande problemen in de primaire sector op te lossen én om nieuwe kansen en verdienmodellen voor de primaire sector te ontwikkelen, leidt ertoe dat deze aparte positie van de primaire sector niet wenselijk is. Bovendien wordt door deze verbreding de landbouw behandeld als een ‘gewone’ economische sector, die niet afwijkt van andere sectoren.

Innovatieprogramma Agrofood Brabant 2020

Om investeringen van bedrijven in vernieuwing en innovatie in de agrofoodketen te versnellen, is het Innovatieprogramma Agrofood Brabant 2020 opgesteld. Zoals gesteld, wordt het Innovatieprogramma als een separaat dossier aangeboden. Omdat het Innovatieprogramma een belangrijke pijler is om te komen tot de verduurzaming van de sector (zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven) wordt dit programma hier in hoofdlijnen uiteengezet.

Doelen van het programma zijn:

- De transitie van de primaire sector te ondersteunen naar een vitaal, duurzaam en maatschappelijk gewaardeerd agrofoodcluster met focus op kwaliteit en toegevoegde waarde.
- De huidige economische toppositie en het concurrentievermogen van het Brabantse Agrofoodcluster te vernieuwen en te versterken.

Doelgroepen van het programma zijn:

- Innovatieve starters
- Bestaand innovatief mkb (individueel of collectief)
- Bestaande en aspirant-koplopers – de zogenaamde aansluiters – uit de primaire sector (individueel of collectief)
- Samenwerkingsverbanden, inclusief grotere bedrijven;
- Proeftuinen, publiek en privaat

Binnen het innovatieprogramma staat een aantal programmalijnen centraal:

- Klantwaarde
- Ondernemen in (lokale) netwerken
- Crossover voeding & gezondheid
- Crossover duurzame technologie
- Crossover biobased economy

Daarnaast biedt het innovatieprogramma ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, rondom thema's die we nu nog niet kennen. Voor elk van de programmalijnen is een aantal actielijnen geformuleerd.

Om tot succesvolle innovaties te komen binnen de programmalijnen moet aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan. De belangrijkste randvoorwaarden zijn de kennisinfrastructuur, de community building en communicatie, het human capital en de internationalisering en branding.

De vernieuwing moet gerealiseerd worden door samenwerking en interactie binnen de keten, maar ook door afstemming en samenwerking met ketens uit andere clusters. Dit vraagt om een substantieel nieuwe aanpak en een goede samenwerking tussen partners en rechtvaardigt een extra en op onderdelen geïntensiveerde en op maat toegesneden inzet van instrumenten.

Er is sprake van diverse relevante bestaande stimuleringsregelingen voor innovatieve projecten op het gebied van agrofood. Naast dit aanbod wordt vanaf 2015 gerekend op nieuwe Europese programma's zoals OP-Zuid, POP, Horizon en Interreg die gebruikt kunnen worden voor financiering van projecten in het agrofoodcluster. Een aanvullend instrumentarium, specifiek gericht op de agrofood is echter wenselijk om het cluster de steun te geven die past bij het ambitieniveau.

4.3 Faciliteren en stimuleren koersomslag van de veehouderij c.q. primaire sector

We zetten in op verschillende sporen om de transitie naar een duurzame, zorgvuldige en vraaggerichte primaire sector versneld te realiseren:

Acties in het kader van het Verbond van Den Bosch/Uitwerking advies Commissie van Doorn

De Commissie van Doorn heeft in september 2011 een advies gegeven over duurzame veehouderij in Brabant. De belangrijkste aspecten hieruit zijn:

- Een gecoördineerde ketenaanpak gebaseerd op een zorgvuldige bedrijfsvoering. Deze aanpak moet zorgen voor verduurzaming in de gehele voedselketen. Zowel de keten zelf als de overheid moet deze werkwijze borgen: strakke handhaving, geen vrijblijvendheid.
- Een lokaal inpassingsbeleid van veehouderijen. Dit geldt zowel fysiek als sociaal, waarbij burgers in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken worden bij de ontwikkelingen in hun directe omgeving.

Deze twee pijlers zijn het uitgangspunt, voor de acties gericht op transitie, ook voor de andere agrosectoren. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het advies ligt primair bij de sector. De inzet van de provincie komt neer op het aanjagen en faciliteren van het totaalproces en uitvoering van de maatregelen uit het advies waar de provincie een rol/verantwoordelijkheid heeft al dan niet samen met andere partijen. (bijv. handhaving en toezicht, randvoorwaarden creëren voor duurzame mestverwerkinglocaties, stimuleren mestverwaarding en vermindering fosfaat, stimuleren lokaal inpassingsbeleid).

Verbreiding gedachtegoed advies Commissie Van Doorn naar melkveehouderij en glastuinbouw

De Commissie Van Doorn heeft zich vooral gebogen over de (varkens)vleessector. Naar aanleiding van het besluit over de integrale uitwerking van het advies van de Commissie Van Doorn heeft de provincie samen met partijen uit de sectoren verkend of elementen uit het gedachtegoed van het advies ook toepasbaar zijn voor de glastuinbouw en melkveehouderij. Gebleken is dat deze sectoren qua dynamiek, organisatie en afzetstructuur verschillen van de vleessector. De vraag “verbreiding Van Doorn” is daarom in breder verband bekeken: wat gebeurt er in de sector / waar liggen kansen en knelpunten / en kunnen aspecten uit het advies van Van Doorn hierbij bruikbaar zijn? Uit de verkenning is gebleken dat een aantal aspecten uit het advies van Van Doorn ook actuele onderwerpen zijn binnen de melkveehouderij en glastuinbouw. Het gaat dan om keteninnovatie en –samenwerking, lokale inpassing en het sluiten van kringlopen.

Transitie naar een zorgvuldige veehouderij

Provinciale Staten behandelden het dossier Transitie Zorgvuldige Veehouderij op 22 maart 2013. Zij hebben ingestemd met een pakket maatregelen dat de balans tussen agrarische sector en maatschappelijke omgeving moet herstellen. De Brabantse Zorgvuldigheidsscore en het opnemen van een gebiedsvisie voor met name overbelaste gebieden, zijn daar belangrijke instrumenten in. Alle in het Statenbesluit van 22 maart opgenomen maatregelen, zijn in deze uitvoeringsagenda meegenomen. In een separaat dossier is een nadere uitwerking van een aantal maatregelen opgenomen.

Leeswijzer

In de matrix 1 staan alle acties weergegeven in één overzicht. Deze laat de verbinding zien tussen de ambities die we hebben (op de verticale as) en de instrumenten die we hiervoor tot onze beschikking hebben staan (op de horizontale as. De verschillende acties in deze matrix zijn genummerd. Deze nummers corresponderen met de nummers in de matrix 2. In deze tweede matrix wordt elke actie nader gespecificeerd; naar resultaat, rol en tijdsplanning incl. monitoring- en communicatieaspecten.

Matrix 1: Acties in één overzicht

	Innovatie	Van Doorn	Verbreding Van Doorn	#ZV2020
Stimuleren & Kennis	A1 Stimuleren en versnellen innovaties agrofood A2 Communicatie-activiteiten en community building ontwikkelen en faciliteren A3 Profileren en branden van Brabant als agrofood provincie op weg naar de “slimste en duurzaamste Agrofoodregio” A4 Haalbaarheidsonderzoeken van initiatieven voor versterken kennisinfrastructuur. A5 De randvoorwaarden voor innovatie op orde brengen en houden: vestigingsklimaat optimaliseren (toplocaties en goede bereikbaarheid); kennis-, onderwijs-, en arbeids-infrastructuur. A6 Inbreng ambitie agrofood bij onderhandelingen Europese programma’s (OP-Zuid, POP en INTERREG) A7 Investeren in stimuleringsregelingen (voor het aanjagen van projecten en proeftuinen), Europese programma’s en fondsen. A8 Matchen en inzetten van financieringsmogelijkheden zoals Innovatiefonds, OP-Zuid en POP. A9 Bestaande makel- en schakelcapaciteit en middelen (bijv. REAP en LIB) stroomlijnen en efficiënter inzetten A10 Inrichten samenwerkingsmodel voor de uitvoering van het innovatieprogramma A11 Buitenlandse missies inzetten om toegang te krijgen op buitenlandse markten en inzetten op buitenlandse investeringen in Brabant. A12 Gebruik maken van Europese Programma’s. A13 Lobby richting Brussel en Den Haag gericht op het wegnemen van de belemmeringen en het creëren van gunstige omstandigheden voor innovatie.	A14 Mede-financieren ondersteuning van het Verbond van Den Bosch. A15 Verkenning synergiemogelijkheden mestverwerking en afvalwaterzuivering	A16 Verkenning ontwikkelingen (melk)veehouderij met experts en mogelijkheden vervolgacties. A17 Mogelijkheid onderzoeken om verplichte vergroening GLB in te zetten als groen blauwe diensten. A18 Verkenning ontwikkelingen glastuinbouw met experts en mogelijkheden vervolgacties. A19 Inzicht verkrijgen in actuele toekomst wensen en plannen ondernemers in de glastuinbouw. A20 Mogelijkheden onderzoeken opzetten regionaal netwerk Brabants glastuinbouwcomplex A21 Het onderzoeken van de mogelijkheden en kansen van de melkveehouderij in gebiedsprofilering. A22 Mogelijkheid onderzoek nauwere samenwerking binnen sector en keten. A23 Mogelijkheden onderzoeken verbreden Van Doorn naar boomteelt en gemengd bedrijf.	A24 Met de “One-Health” kennisinstituten een structuur met een adviescommissie opzetten. A25 Monitoren van de gezondheidsbeleving van de Brabander. A26 Nagaan of het zinvol is om voor het monitoren van zoönosen gebruik te maken van bestaande meetpalen (uit IVG2 onderzoek) in het gebied. A27 Onderzoeken mogelijkheden uitwisseling van kennis en expertise op het gebied van gezondheid. A28 Bijdrage aan Brabants Kennisnetwerk Zoönosen uitbreiden met werkbudget. A29 Bijdrage leveren aan het operationaliseren van het endotoxinen toetsingskader door het Rijk A30 Onderzoeken of het controleren van medewerkers van veehouderijen relevant kan zijn voor vroegtijdig ontdekken van zoönosen (vroegwaarschuwingssysteem). A31 Inventariseren van (te saneren) knelpunten en de aanpak hiervan op o.a. het gebied van gezondheid tussen veehouderij en omgeving. A32 Onderzoek doen naar het terugbrengen van volksgezondheidsrisico’s geiten- en schapenhouderijen en de mogelijke beleidsinstrumenten daarop. A33 Onderzoeken van mogelijkheden om integraal emissie-reducerende technieken te verplichten.
Samenwerken	B1 Samenwerking organiseren tussen partijen binnen en buiten Brabant. B2 Vraaggericht makel en schakel capaciteit regelen. B3 Instellen en faciliteren van een breed strategisch platform Agrofood. Dit platform bewaakt de koers van het innovatieprogramma. . B4 Verbinden van agrofood met aangrenzend beleid, zoals: Brabant Uitnodigend Groen, vrijetijdseconomie, breedband, Culturele Hoofdstad 2018, etc.	B5 Participatie in het verbond van Den Bosch B6 Het samen optrekken met en financieel ondersteunen van gemeenten bij Van Doorn en#ZV2020. B7 Opzet integraal ketenkwaliteitssysteem (inclusief eerlijke vergoeding binnen de keten) en werkwijze lokale inpassing, formuleren en implementeren inkoopspecificaties, zoveel mogelijk sluiten van de mineralenkringlopen in Europa, te beginnen bij fosfaat- en eiwitkringlopen. B8 Fosfaataanpak verankeren in het Uitvoeringsprogramma agrarische reductie van emissies. B9 Instellen klokkenluiderregeling. B10 Inzetten op sturende werking ketenafspraken door overleg met Verbond van Den Bosch over eigen verantwoordelijkheid ketenpartners. B11 De Peelhorst als pilot gebied voor de uitwerking van de adviezen van Van Doorn.		B12 Ontwikkelen werkwijze cumulatieve blootstelling aan bijv. geur, fijnstof, ammoniak en/of endotoxinen. B13 Uitwerken gebiedsprofilering. B14 Uitwerken maatschappelijke dialoog op bedrijfsniveau. B15 Uitvoeren maatschappelijke dialoog op bedrijfsniveau. B16 Opzetten en inzetten van een pool begeleiders ter ondersteuning van de dialoog tussen veehouders en omgeving bij moeilijke situaties. B17 Jaarlijks organiseren van het Brabantberaad. B18 Inzet van het Brabants Kennisnetwerk Zoönosen uitbreiden met een landelijke vertegenwoordiger. B19 Zorgen voor aansluiting tussen BZV en kwaliteitssytemen keten en retail en deze parallel opschroeven. B20 Inzetten op samenwerking bij de Uitvoeringsorganisatie Duurzame Veehouderij (UDV).

	Innovatie	Van Doorn	Verbreding Van Doorn	#ZV2020
Regels	C1 Mogelijk maken van innovatieve ontwikkelingen (maatwerk).		C2 Afwegen regelgeving inzake glastuinbouw.	C3 Opnemen verplichte maatschappelijke dialoog in Verordening Ruimte C4 Vaststellen bovengrens omvang alle veehouderij op 1,5 hectare C5 Begrenzen op “bestaande bebouwing”. C6 Creëren mogelijkheid voor maatwerk bij knelpunten bij zowel ontwikkelen als saneren C7 Intrekken LOG's en verwevingsgebieden. C8 Verlenging bouwstop geiten- en schapenhouderij met maximaal 1 jaar. C9 Opnemen beleid voor mestverwerking en -vergisting in Verordening Ruimte C10 Uitwerken van het instrumentarium BZV C11 Uitkomsten uit het onderzoek verminderen volksgezondheidsrisico's schapen- en geitenhouderijen zo mogelijk opnemen in regelgeving. C12 Uitwerking systeem van Staldering C13 Inzetten op doelvoorschriften bij regels en vergunningen. C14 Zorgen voor verbeteren vergunningverlening (inhoud en proces). C15 Aanpassen Structuurvisie RO. C16 Intrekken lege milieuvergunningen C17 Bekijken welke regelgeving moet worden aangepast (Verordening stikstof, beleid Natura 2000/PAS, PMV, activiteitenbesluit etc) C18 Zorgen voor verbeteren inzet toezicht en handhaving en deze inzet evalueren. C19 Opzet monitoring ontwikkelingen veehouderij

Matrix 2: Acties naar resultaat, rol en tijdsplanning incl. monitoring- en communicatieaspecten

Communicatie voor de Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood in het geheel		
Actie	Rol	Tijd
Overall communicatiestrategie vaststellen	PNB samen met de partners	2013
Overall kernboodschap vaststellen	PNB samen met de partners	2013
Overall communicatiekalender voor de procesmijlpalen c.q. –resultaten vaststellen	PNB samen met partners	2013
Overall middenmix bepalen en toolbox inrichten	PNB samen met partners	2013
Digitaal samenwerkingsplatform inrichten	PNB samen met partners	2013

INNOVATIEPROGRAMMA						
	Actie	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
A1	Stimuleren en versnellen innovaties agrofood	<i>Klantwaarden</i> - De productdifferentiatie is toegenomen. - Producten uit de agrofood keten hebben een hogere toegevoegde waarde. - Het marktaandeel van de korte keten is toegenomen (bijvoorbeeld door minder schakels tussen de producent en de eindgebruiker en/of minder afstand tussen producent en eindgebruiker). <i>Voeding en gezondheid</i> - De agrofoodketen produceert gezondere voeding. - De innovaties dragen bij aan voedselveiligheid, diergezondheid en gezondheid van mensen (‘OneHealth’). - Dit leidt tot meer maatschappelijke waardering voor de primaire sector. <i>Duurzame technologie</i> Nieuwe slimme(re) technologieën, die leiden tot een duurzame(re) agrofood en kunnen fungeren als export product <i>Biobased Economy</i> Agrarische grondstoffen vervangen fossiele grondstoffen. <i>Ondernemen in lokale netwerken</i> - Groter lokaal maatschappelijk draagvlak voor de primaire producent.	Trekker: bedrijfsleven (Innovatie is primair de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven). Participanten: o.a. 5 sterrenregio NO-Br, Foodcluster Helmond, Syntens, ZLTO, BOM, Biobased cluster ZWN. kennisinstellingen zoals HAS, Avans, Helicon en WUR. Maar ook TU/e, TNO, RUN e.v.a., Provincies (Limburg, Gelderland/Overijssel e.a.) en hun ROM’s. Ministerie EZ, topteam Agri&Food, andere topteams. Banken en particuliere investeerders. Facilitator: Provincie - het innovatieprogramma is een stimulans. - PNB is schakel naar EZ, topteam Agri&Food en andere overheden. Hierbij gebruik maken van de ondernemers in Brabant die in relatie staan tot topteam - PNB gedeeltelijk financier. Via middelen voor dit innovatieprogramma maar ook via bijv. energie- en breedbandfonds.	2013-2020	De monitoring wordt gezamenlijk uitgewerkt. In ieder geval zal een gesprekspunt daarbij zijn of gedurende de uitvoering van het innovatieprogramma of het cluster zich in de gewenste richting beweegt.	Communicatie UBA is ondersteunend aan stimulering en versnelling door bedrijfsleven. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.

INNOVATIEPROGRAMMA						
	Actie	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
		Versterkt het ondernemerschap in de primaire. <i>Open actielijn</i> Andere nieuwe innovatieve producten, productiewijzen en combinaties die de economische basis verbreden, de economische structuur versterken, de ecologische duurzaamheid en/of het maatschappelijk draagvlak vergroten.				
A2	Communicatie-activiteiten en community building ontwikkelen en faciliteren	Nieuwe verbindingen en nieuwe netwerken waarin bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties met partijen buiten hun clusterervaringen uitwisselen over actuele thema's, trends, kennis en producten.	Trekker: platform uitvoeringsorganisaties Participanten: triple helix Facilitator: Provincie	2013-2020	De monitoring wordt gezamenlijk uitgewerkt.	Bestaande public relationsactiviteiten en relatiemanagement van de partners bieden vertrekpunten voor nieuwe ontmoetingen. Social media kunnen belangrijke faciliterende middelen zijn. Communicatie UBA is ondersteunend aan de gemeenschappen en ontmoetingen.
A3	Profileren en <i>branden</i> van Brabant als agrofood provincie op weg naar de “slimste en duurzaamste Agrofoodregio”	Positief beeld van Brabant als agrofood regio vergroot aantrekkingskracht op strategische partners, bij acquisitie en bij afzet producten, vermarkting van nieuwe producten en kennis.	Trekker: Gezamenlijk Participanten: Quadruple helix Facilitator: Provincie		n.v.t.	Overeenstemming over een eenduidige positionering en profilering van agrofood in Brabant is een voorwaarde voor effectieve branding en promotie. Communicatie UBA is ondersteunend aan de branding.
A5	De randvoorwaarden voor innovatie op orde brengen en houden: vestigingsklimaat optimaliseren (toplocaties en goede bereikbaarheid); kennis-, onderwijs-, en arbeidsinfrastructuur.	Betere vestigingsfactoren voor innovaties en voldoende goed opgeleid personeel Optimaal vestigingsklimaat (toplocaties en goede bereikbaarheid); Optimale kennis-, onderwijs-, en arbeidsinfrastructuur.	Trekker: Maatwerk per onderwerp Participanten: Triple helix Facilitator: Maatwerk per onderwerp		De monitoring wordt gezamenlijk uitgewerkt.	Communicatie UBA afstemmen met communicatie van andere beleidsvelden, organisaties/programma's en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen.
A7	Investeren in stimuleringsregelingen (voor het aanjagen van projecten en proeftuinen), Europese programma's en fondsen.	Voldoende middelen beschikbaar voor het ondersteunen van aanjaagtrajecten, proeftuinen, R&D projecten MKB bedrijven en financiering groei bedrijven. Moet nog worden ingevuld met aantallen kennisvouchers, geholpen projecten, etc.	Trekker: Provincie en andere overheden Participanten: provincie, Rijk, EU, Topteam Agri&food Facilitator: platform uitvoeringsorganisatie	2013-2020	n.v.t.	Communicatie UBA is ondersteunend.
A8	Matchen en inzetten van financieringsmogelijkheden zoals het Innovatiefonds, OP-Zuid en POP.	Het innovatiefonds, OP- Zuid en POP dragen bij aan de ambities op het gebied van de Brabantse Agrofood.	Trekker: Gezamenlijk Participanten: platform uitvoeringsorganisaties Facilitator: Provincie		n.v.t.	Communicatie UBA is ondersteunend aan het financieringsoverleg.
A9	Bestaande makel- en schakelcapaciteit en middelen (bijv. REAP en LIB) stroomlijnen en efficiënter inzetten	Efficiënte uitvoering door relevante partners. Efficiënte inzet van financiële middelen.	Trekker: Provincie Participanten: Regio's, ZLTO, Syntens Facilitator: Provincie	2013	n.v.t.	Communicatie UBA is ondersteunend aan het middelenoverleg.

INNOVATIEPROGRAMMA						
	Actie	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
A10	Inrichten samenwerkingsmodel voor de uitvoering van het innovatieprogramma	Uitvoeringsplatform innovatieprogramma	Trekker: Provincie Participanten: BOM, regio's, Syntens, Topteam Agri&Food Facilitator: Provincie	2013	n.v.t.	Communicatie UBA is ondersteunend.
B1	Samenwerking organiseren tussen partijen binnen en buiten Brabant.	Door samenwerking over provincie- en landsgrenzen wordt innovatie versneld gerealiseerd: dit vergroot de kritische massa, bundelt inzet en verhoogd benuttinggraad faciliteiten.	Trekker: Provincie, Participanten: platform uitvoeringsorganisaties Facilitator: Provincie	2013 - 2020	n.v.t.	Communicatie UBA is ondersteunend aan het samenwerkingsproces.
B2	Vraaggericht makel- en schakelcapaciteit regelen.	Meer en snellere innovaties	Trekker: Gezamenlijk Participanten: Triple helix Facilitator: Provincie en regio's	2013 - 2020	n.v.t.	Communicatie UBA is ondersteunend aan de makel- en schakelactiviteiten.

ONDERZOEK, KENNIS & NETWERKEN						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
A4	Haalbaarheidsonderzoek-ken van initiatieven voor versterken kennisinfrastructuur	(Inzicht in de mogelijkheden tot) versterking van de kennisinfrastructuur.	Trekker: Provincie, platform uitvoeringsorganisaties Participanten: Triple helix Facilitator: Kennisinstellingen	Voor 2014	n.v.t.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.
A15	Verkenning synergiemogelijkheden mestverwerking en afvalwaterzuivering	Vergroting potentie van gezamenlijke energiepompwering en nutriëntenterugwinning.	Trekker: ZLTO en Waterschappen Participanten: Provincie Facilitator: WUR	Lopend. Medio 2014 afgerond.	n.v.t.	Communicatie ligt bij ZLTO en Waterschappen. UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.
A16	Verkenning ontwikkelingen melkveehouderij met experts en mogelijkheden vervolgacties.	Er is een actielijst opgesteld met kansrijke acties voor de melkveehouderij en er is vastgesteld welke van deze acties verder uitgevoerd/opgepakt worden.	Trekker: Provincie Participanten: Bedrijfsleven, ZLTO, BMF, Adviseurs Facilitator: Provincie, ZLTO	Verkenning is uitgevoerd in 2013 Actielijst is klaar eind 2013	De monitoring wordt meegenomen in de actielijst.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
A18	Verkenning ontwikkelingen glastuinbouw met experts en mogelijkheden vervolgacties.	Er is een actielijst opgesteld met kansrijke acties voor de glastuinbouw en er is vastgesteld welke van deze acties verder uitgevoerd/opgepakt worden.	Trekker: Provincie/ TOM Participanten: Bedrijfsleven, ZLTO, BMF, Adviseurs, Facilitator: Provincie, ZLTO	Verkenning is uitgevoerd in 2013 Actielijst is klaar eind 2013	De monitoring wordt meegenomen in de actielijst.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
A19	Inzicht verkrijgen in actuele toekomst wensen en plannen ondernemers in de glastuinbouw.	Er is inzicht in de actuele toekomst wensen en plannen van ondernemers in de glastuinbouw.	Trekker: ZLTO Participanten: Bedrijfsleven Facilitator: TOM/ Provincie	Nader overleg nodig. Deze vindt plaats medio 2013.	n.v.t.	Communicatie met ZLTO afstemmen.
A20	Mogelijkheden onderzoeken opzetten regionaal netwerk Brabants glastuinbouwcomplex.	Mogelijkheden en animo voor het opzetten van een regionaal netwerk Brabants glastuinbouwcomplex zijn bekend.	Trekker: LTO/ZLTO en VNO&NCW Participanten: Dienstverleningssector Facilitator: Provincie/ TOM/ Gemeenten	Nader overleg nodig. Deze vindt plaats medio 2013.	n.v.t.	Communicatie afstemmen met trekkers
A21	Het onderzoeken van de mogelijkheden en kansen van de melkveehouderij in gebiedsprofilering.	De mogelijkheden/kansen van de melkveehouderij in gebieden zijn bekend (bijvoorbeeld bij het sluiten van de kringlopen, maatschappelijke dialoog en natuurrealisatie)/	Trekker: ZLTO / Gemeenten Participanten: BMF, ondernemers, agrarische natuurverenigingen, burgers, waterschappen. Facilitator: Provincie	Loopt op met uitwerking gebiedsprofilering (ZLTO)	n.v.t.	Communicatie afstemmen met participanten.

ONDERZOEK, KENNIS & NETWERKEN						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
A22	Mogelijkheid onderzoek nauwere samenwerking binnen sector en keten.	De mogelijkheden om binnen de keten nauwer te kunnen samenwerken zijn bekend.	Trekker: Verbond van Den Bosch Participanten: Bedrijfsleven Facilitator: Provincie	2013 - 2020	n.v.t.	Communicatie UBA afstemmen met communicatie van Verbond van Den Bosch. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine).
A23	Mogelijkheden onderzoeken verbreden Van Doorn naar boomteelt en gemengd bedrijf.	Inzicht op welke manier van Doorn kan worden verbreed naar boomteelt en gemengde bedrijfsvoering.	Trekker: Provincie Participanten: Bedrijfsleven, ZLTO Facilitator: Provincie	Verkenning naar mogelijkheden in 2014	n.v.t.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
A24	Met de “One-Health” kennisinstituten een structuur met een adviescommissie opzetten.	Gebruik maken van de kennis van “One Health” instituten bij ontwikkeling beleid, instrumenten en kaders.	Trekker: Provincie + gemeenten Participanten: “One-Health” kennisinstituten Facilitator: Provincie, geschatte bijdrage € 50.000,- in 2013	Starten in 2013 en jaarlijks verlengen tot en met in ieder geval 2020	Adviescommissie is ingesteld en actief	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.
A25	Monitoren van de gezondheidsbeleving van de Brabander.	Het resultaat van de monitoring geeft richting aan het beleid. Mensen naar beleving/mening te vragen en daar acties uit te destilleren vergroot draagvlak.	Trekker: Gemeenten Participanten: GGD, Brabander Facilitator: Provincie, geschatte bijdrage € 100.000,- per monitoring)	Opstarten 2013. Moet leiden tot 4-jaarlijkse rapportage tot en met in ieder geval 2021.	De monitoring wordt gezamenlijk uitgewerkt. Bij de uitwerking zou aangesloten kunnen worden bij de gemeentelijke belevingsonderzoeken zoals uitgevoerd door de GGD.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
A26	Nagaan of het zinvol is om voor het monitoren van zoönosen gebruik te maken van bestaande meetpalen (uit IVG2 onderzoek).	Helder of meetpalen gebruikt kunnen worden voor monitoren zoönosen.	Trekker: Provincie Participanten: Rijk, gemeenten, sector, BKZ en kennisinstituten Facilitator: Provincie	Evaluatie in 2015, wanneer de resultaten van het IVG2-onderzoek beschikbaar zijn.	Evaluatie wordt uitgevoerd in 2015. Deze is input voor het Brabantberaad.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.
A27	Onderzoeken mogelijkheden uitwisseling van kennis en expertise op het gebied van gezondheid.	De mogelijkheden van uitwisseling van kennis en expertise op het gebied van gezondheid zijn bekend en worden toegepast.	Trekker: Provincie Participanten: “One-Health” kennisinstituten, Brabants kennisnetwerk Zoönosen, burger/consument Facilitator: Rijk, Provincie		n.v.t.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.
A29	Bijdrage leveren aan het operationaliseren van het endotoxinen toetsingskader door het Rijk	Endotoxine wordt betrokken bij toetsing van bedrijfsontwikkelingen.	Trekker: Rijk Participanten: kennisinstituten, sector, gemeenten Facilitator: Provincie, geschatte bijdrage: €50.000,- in 2013/2014	2013-2014	Bijdrage is geleverd.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.
A30	Onderzoeken of het controleren van medewerkers van veehouderijen relevant kan zijn voor vroegtijdig ontdekken van zoönosen (vroegwaarschuwingssysteem).	Uitkomsten zijn bekend of het controleren van medewerkers van veehouderijen relevant kan zijn voor vroegtijdig ontdekken van zoönosen.	Trekker: GGD/Brabants kennis netwerk Zoönosen Participanten: “One-Health” kennisinstituten, ZLTO, Rijk Facilitator: Provincie faciliteert in onderzoek naar de mogelijkheden in samenwerking met de partners (geschatte bijdrage: € 10.000,- in 2013/2014).	2013-2014	De monitoring wordt gezamenlijk uitgewerkt.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.

ONDERZOEK, KENNIS & NETWERKEN						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
A31	Inventariseren van (te saneren) knelpunten en de aanpak hiervan op o.a. het gebied van gezondheid tussen veehouderij en omgeving.	Knelpunten zijn geïdentificeerd. Aanpak wordt geformuleerd en de uitvoering wordt ter hand genomen.	Trekker: Gemeenten Participanten: ZLTO, Provincie, BMF en omgeving (burger/consument). Facilitator: Provincie.	Voor 2014 opgestart, uitvoering loopt door tot in ieder geval 2020	De monitoring wordt gezamenlijk met partners uitgewerkt.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.
A32	Onderzoek doen naar het terugbrengen van volksgezondheidsrisico's geiten- en schapenhouderijen en de mogelijke beleidsinstrumenten daarop.	Uitkomsten zijn bekend over welke mogelijkheden er zijn op het terugbrengen van volksgezondheidsrisico's voor geiten- en schapenhouderijen en de mogelijke beleidsinstrumenten daarop. Mogelijk input voor BZV.	Trekker: Provincie Participanten: "One-Health" kennisinstituten, PRG, ZLTO, GGD Facilitator: Provincie	Voor 2014	Rapportage voor eind 2014. Deze rapportage is input voor de BZV en het Brabantberaad.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
A33	Onderzoeken van mogelijkheden om integraal emissie-reducerende technieken te verplichten.	Uitkomsten zijn bekend over welke mogelijkheden er zijn om emissie-reducerende technieken te stimuleren.	Trekker: Provincie Participanten: ZLTO, BMF Facilitator: Bedrijfsleven		n.v.t.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.

EUROPESE PROGRAMMA's						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
A6	Inbreng ambitie agrofood bij onderhandelingen Europese programma's (OP-Zuid, POP en INTERREG)	Europese programma's (POP 3, OP Zuid en Interreg) voor de periode 2014 – 2020 zijn inzetbaar voor de Brabantse agrofood ambities.	Trekker: Gezamenlijk Participanten: Quadruple helix Facilitator: Provincie	Heden tot 1 januari 2014 (of mogelijk later wanneer planning EC vertraagt).	n.v.t.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.
A12	Gebruik maken van Europese Programma's	Binnenhalen van middelen uit Europese programma's om projecten e.d. op basis van ambities Brabantse agrofood te realiseren.	Maatwerk	Vanaf 1 januari 2014 (of mogelijk later wanneer planning EC vertraagt).	De monitoring wordt gezamenlijk uitgewerkt. De bedoeling is per fonds jaarlijks aan te geven wat is binnengehaald en waar aanvragen niet gchonoreerd zijn.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.
A17	Mogelijkheid onderzoeken om verplichte vergroening GLB in te zetten als groen blauwe diensten.	Mogelijk inzet verplichte vergroening als groen blauwe dienst teruglaten komen in POP 3.	Trekker: Provincie Participanten: Bedrijfsleven, ZLTO Facilitator: Strandorganisaties en Brabantse NGO's	Heden tot 1 januari 2014 (of mogelijk later wanneer planning EC vertraagt).	n.v.t.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.

INTERNATIONALISERING, PROFILERING & BRANDING						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
A3	Profileren en <i>branden</i> van Brabant als agrofood provincie op weg naar de slimste en duurzaamste agrofood-regio in Europa in 2020	Binnen externe profilering en branding van Brabant komen agrofood ambities duidelijk naar voren.	Trekker: Gezamenlijk Participanten: 4 O's Facilitator: Provincie	Doorlopend.	n.v.t.	Het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.

INTERNATIONALISERING, PROFILERING & BRANDING						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
A11	Buitenlandse missies inzetten om toegang te krijgen op buitenlandse markten en inzetten op buitenlandse investeringen in Brabant.	Vanuit het buitenland wordt meer geïnvesteerd in Brabant, en Brabantse bedrijven hebben betere toegang tot buitenlandse markten (grotere export). Gunstigere marktkansen voor duurzaam geproduceerde agrofoodproducten.	Trekker: Provincie, Rijk Participanten: Bedrijfsleven, ZLTO, BOM, TOM Facilitator: Provincie		n.v.t.	Public Relations en Public Affairs bieden de uitgangspunten voor de communicatie. Communicatie UBA is ondersteunend.
A13	Lobby richting Brussel en Den Haag gericht op wegnemen van de belemmeringen en het creëren van gunstige omstandigheden voor innovatie.	Beïnvloeding wet- en regelgeving op nationaal en Europees niveau om Brabantse ambities te ondersteunen ((bijvoorbeeld lobby voor goed MKB instrumentarium binnen het topsectorenbeleid rijk of lobby gericht op aanpassen wetgeving rondom toepassing reststoffen uit agrarische sector om de biobased economy te stimuleren, etc.)).	Trekker: Gezamenlijk Participanten: Quadruple helix Facilitator: Provincie	Doorlopend.	n.v.t.	Public Relations en Public Affairs bieden de uitgangspunten voor de communicatie. Communicatie UBA is ondersteunend.
A34	Inzet op lobby tbv realisering doelstellingen transitie zorgvuldige veehouderij.	Beïnvloeding wet en regelgeving op nationaal en Europees niveau; om doelstellingen transitie zorgvuldige veehouderij te ondersteunen. Tevens betrekken volksvertegenwoordigers en bestuurders op nationaal en Europees niveau om Brabantse ambities uit te dragen.	Trekker: Provincie Participanten: Bedrijfsleven, Belangenorganisaties, VNG, IPO Facilitator: Provincie	Doorlopend.	n.v.t.	Public Relations en Public Affairs bieden de uitgangspunten voor de communicatie. Communicatie UBA is ondersteunend.

FINANCIEN						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
A14	Mede-financieren ondersteuning van het Verbond van Den Bosch.	Onafhankelijk regieorgaan is ingesteld. Partners zorgen (samen met PNB) voor de personele invulling en Financiering	Trekker: Bedrijfsleven en provincie Participanten: Bedrijfsleven, belangenorganisaties Facilitator: Provincie	Bijdrage vanuit de provincie loopt tot 2013 Tot medio 2014: Financiering gegarandeerd de partners	Monitoring via Verbond van Den Bosch	Communicatie UBA ondersteunt samenwerking met het Verbond van Den Bosch
A28	Bijdrage aan Brabants Kennisnetwerk Zoönosen uitbreiden met werkbudget.	Het Brabants Kennisnetwerk Zoönosen heeft armslag voor regionale initiatieven ter aanvulling op landelijke inspanningen. Dit draagt bij aan de kwaliteit van besluiten en maatschappelijk draagvlak.	Facilitator: Provincie , geschatte bijdrage €20.000,-	Starten in 2013 en jaarlijks verlengen tot en met in ieder geval 2020	Budget is beschikbaar	Communicatie UBA ondersteunt samenwerking met het Brabants Kennisnetwerk Zoönosen.

GEBIEDSPROFILERING						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
B13	Uitwerken gebiedsprofilering.	Op die plekken waar er behoefte aan is, is een gebiedsprofiel opgesteld. Hierin is aangegeven waar voor dat gebied de kansen en de bedreigingen liggen. Dit profiel geeft ondernemers en burgers richting voor ontwikkelingen in hun omgeving.	Trekker: Gemeenten of andere lokale partijen Participanten: Omgeving (burger/consument), ZLTO, milieu- en natuurorganisaties, Netwerk de Peelhorst Facilitator: Provincie	Start medio 2013 De komende jaren zal ervaring worden opgedaan.	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het participatieproces.

DIALOOG						
	Dialogoog	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
B14	Uitwerken maatschappelijke dialoog op bedrijfsniveau	Een voorstel hoe de maatschappelijke dialoog tussen ondernemer, burger en overheid gevoerd kan worden.	Trekker: Ondersteuningsteam de Peelhorst Participanten: Gemeenten, BMF, ZLTO, Provinciale Raad Gezondheid, externe deskundigen. Facilitator: Provincie	De opzet van een werkwijze is medio 2013 gereed.	n.v.t.	Communicatie via de Peelhorst en de UBA.
B15	Uitvoeren maatschappelijke dialoog op bedrijfsniveau	De ondernemer is met zijn omgeving in gesprek. De acceptatie van de primaire sector wordt vergroot en leefbaarheid van het platteland wordt verbeterd.	Trekker: Bedrijfsleven, ZLTO Participanten: Gemeenten, Netwerk de Peelhorst, BMF, ZLTO, Provinciale Raad Gezondheid, externe deskundigen, omgeving (burger/consument). Facilitator: Provincie	Doorlopend	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt de dialoog.
B16	Opzetten en inzetten van een pool begeleiders ter ondersteuning van de dialoog tussen veehouders en omgeving bij moeilijke situaties.	Ondernemer, burger en overheid worden ondersteund om het vertrouwen te herstellen.	Trekker: Ondersteuningsteam de Peelhorst Participanten: Gemeenten, BMF, ZLTO, Provinciale Raad Gezondheid. Facilitator: Provincie	Het ondersteuningsteam voor de Peelhorst is hier actief in. Momenteel wordt gestart met het opzetten van de pool.	n.v.t.	Communicatie via de Peelhorst en de UBA.

SAMENWERKEN						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
B3	Instellen en faciliteren van een breed strategisch platform Agrofood. Dit platform bewaakt de koers van het innovatieprogramma.	Voordurende monitoring en bijstelling van het innovatieprogramma.	Trekker: Gezamenlijk Participanten: Quadruple helix Facilitator: Provincie	Eerste bijeenkomst zal in 2013 plaats vinden, daarna zullen bijeenkomst regulier plaats vinden.	n.v.t.	De communicatie vindt plaats via de BOM. Communicatie UBA is ondersteunend.
B4	Verbinden van agrofood met aangrenzend beleid, zoals: Brabant Uitnodigend Groen, vrijetijdseconomie, breedband, Culturele Hoofdstad 2018, etc.	Er worden gezamenlijke projecten tot stand gebracht.	Trekker: Provincie		n.v.t.	Communicatie UBA afstemmen met communicatie van andere organisaties/programma's en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen.
B5	Participatie in het Verbond van Den Bosch	Gedragen uitvoering van het Verbond van Den Bosch.	Trekker: Onafhankelijk regie-orgaan Participanten: Verbondpartners Facilitator: Provincie	2012-2020	Monitoring loopt via het regie-orgaan.	Communicatie UBA afstemmen met communicatie van Verbond van Den Bosch en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen.
B6	Het samen optrekken met en financieel ondersteunen van gemeenten bij Van Doorn en #ZV2020.	Gezamenlijk gedragen (en financieel ondersteund) proces en uitvoering bij Van Doorn en #ZV2020.	Gemeenten en provincie	Lopend tot 2020	n.v.t.	Communicatie UBA afstemmen met communicatie van Verbondpartners en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen.
B7	Opzet integraal ketenkwaliteitssysteem (inclusief eerlijke vergoeding binnen de keten) en werkwijze lokale inpassing, formuleren en implementeren inkoopspecificaties, zoveel mogelijk sluiten van de mineralenkringlopen in Europa, te beginnen bij fosfaat- en eiwitkringlopen.	Integraal ketenkwaliteitssysteem, werkwijze lokale inpassing, inkoopspecificaties worden opgeleverd en de mineralenkringlopen worden zoveel mogelijk gesloten.	Trekker: Verbond van Den Bosch Participanten: Ketenpartners Facilitator: Onafhankelijk regie-orgaan	Eerste resultaten bekend medio 2013. Doorlopend tot 2020.	De monitoring wordt opgenomen in de uitwerking van het ketenkwaliteitssysteem. Dit loopt via het Verbond van Den Bosch	Loopt via Verbond van Den Bosch, met uitzondering van lokale inpassing. Communicatie UBA afstemmen met communicatie VvDB en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen. Mijlpalen en resultaten communiceren via media UBA (website, e-zine) en van partners.

SAMENWERKEN						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
B8	Fosfaataanpak verankeren in het Uitvoeringsprogramma agrarische reductie van emissies.	Versnelling van de realisatie van water- en natuurdoelstellingen	Trekker: Provincie, waterschappen en ZLTO Participanten: Natuurbeheer organisaties, BMF Facilitator: Provincie	Oplevering uitvoeringsplan eind 2013.	Monitoring wordt uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma	Communicatie wordt uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma.
B9	Instellen klokkenluiderregeling.	Een loket waar personen (al dan niet anoniem) misstanden kunnen melden	Trekker: Verbond van Den Bosch Participanten: Overheden, bedrijfsleven Facilitator: Provincie	Loopt, afronding verwacht in 2013	Monitoring loopt via het Verbond van Den Bosch	Communicatie UBA afstemmen met communicatie van Verbond van Den Bosch en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen.
B10	Inzetten op sturende werking ketenafspraken door overleg met Verbond van Den Bosch over eigen verantwoordelijkheid ketenpartners.	Sterk sturende ketenafspraken worden gedragen door de ketenpartners.	Trekker: Verbond van Den Bosch Participanten: Overheden, bedrijfsleven Facilitator: Provincie	Loopt, afronding verwacht in 2013	De monitoring loopt via het Verbond van Den Bosch	Communicatie UBA afstemmen met communicatie van Verbond van Den Bosch en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen.
B11	De Peelhorst als pilot gebied voor de uitwerking van de adviezen van Van Doorn.	Kennis, expertise en netwerk van De Peelhorst worden ingezet om de adviezen van Van Doorn in de praktijk te brengen.	Trekker: Netwerk de Peelhorst Participanten: Bedrijfsleven Facilitator: Verbond van Den Bosch, Provincie	Loopt	n.v.t.	Communicatie UBA afstemmen met communicatie Peelhorst en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen.
B12	Ontwikkelen werkwijze cumulatieve blootstelling aan bijv. geur, fijnstof, ammoniak en/of endotoxinen.	Om het cumulatieve effect van geur, fijnstof, ammoniak en / of endotoxinen te kunnen laten meewegen in de beoordeling is een werkwijze ontwikkeld.	Trekker: Rijk en provincie Participanten: Belangenorganisaties Facilitator: Provincie	Vanaf 2013	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.
B17	Jaarlijks organiseren van het Brabantberaad.	PNB organiseert jaarlijks een Brabant beraad	Trekker: Provincie Participanten: Brabantberaad partners inclusief bedrijfsleven en innovatiepartners. Facilitator: Provincie	Loopt	De resultaten van alle acties vormen input voor het Brabantberaad.	Mijlpalen en resultaten communiceren en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen.
B18	Inzet van het Brabants Kennisnetwerk Zoönosen uitbreiden met een landelijke vertegenwoordiger.	Een verbeterde kennisdeling tussen regionaal en landelijk niveau. Dit draagt bij aan kwaliteit van de besluiten en maatschappelijk draagvlak.	Trekker: Brabants Kennisnetwerk Zoönosen Participanten: regionale deskundigen (humaan en veterinaire), landelijke “One-Health”instituten, PRG Facilitator: Provincie (geschatte bijdrage €5.000,-)	Starten in 2013 en jaarlijks verlengen tot en met in ieder geval 2020.	Vertegenwoordiging landelijke “One-Health”deskundigheid in Brabants Kennisnetwerk Zoönose is geregeld.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces
B19	Zorgen voor aansluiting tussen BZV en kwaliteitssytemen keten en retail en deze parallel opschroeven	Kwaliteitssysteem in de keten en de BZV sluiten goed op elkaar aan. Dit draagt er aan bij dat de zorgvuldige veehouderij beloond wordt met een eerlijke prijs.	Trekker: Provincie Participanten: Bedrijfsleven, Verbond van Den Bosch Facilitator: Provincie	Vanaf april 2013	n.v.t.	Communicatie UBA afstemmen met communicatie van andere organisaties/programma’s en het samenwerkingsproces communicatief ondersteunen.
B20	Inzetten op samenwerking bij de Uitvoeringsorganisatie Duurzame Veehouderij (UDV)	Gezamenlijke inzet op projectrealisatie op het gebied van verduurzaming. Praktijkvoorbeelden zijn ontwikkeld.	Trekker: Provincie Participanten: Provincies, belangenorganisaties. Facilitator: Rijk	Lopend tot 2023	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.

BRABANTSE ZORGVULDIGHEIDSCORE VEEHOUDERIJ						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
C10	Uitwerken van het instrumentarium BZV	Een beoordelingssystematiek voor de zorgvuldigheid (duurzaamheid) van veehouderij bedrijven ten aanzien van mens, dier en fysieke leefomgeving. De systematiek bevat een norm (te behalen score) om te kunnen uitbreiden die periodiek wordt opgehoogd om zo verder gaande transitie aan te jagen. [zie ook BZV].	Trekker: Provincie Participanten: gemeenten, waterschappen, veehouderij, natuur&milieu organisaties, retail, burgers en kennisinstituten Facilitator: Provincie	April – oktober 2013: ontwikkelen BZV September 2013- februari 2014: uitwerken en vaststellen, zorgen voor implementatie bij gemeenten/boeren/burgers Februari 2014: Uitvoeringsbesluit in GS Kader wordt vastgelegd in Verordening ruimte, uitvoeringsbesluit wordt door GS genomen in februari 2014, dan is BZV operationeel.	De monitoring wordt gezamenlijk uitgewerkt. Na in werkingtreding jaarlijks een uitvoeringsbesluit door GS om BZV bij te stellen.	Het realiseren van/aansluiten bij interactief platform tbv participatie en delen informatie. Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.

REGELS (OA PMV en VR)						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
C1	Mogelijk maken van innovatieve ontwikkelingen (maatwerk).	Er is experimenteerruimte voor innovaties die voortvloeien uit het innovatieprogramma.	Trekker: Provincie Participanten: Gemeente, ZLTO, BMF Facilitator: Bedrijfsleven	Vanaf april tot inwerking treden van BZV [zie C14] kan GS per initiatief besluiten wel of niet medewerking aan de ontwikkeling te verlenen middels bestaande instrumenten (als Verordening Ruimte, Natuurbeschermingswet). Overig: 2013 – 2020 (looptijd innovatieprogramma)	De monitoring wordt gezamenlijk uitgewerkt	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
C2	Afwegen regelgeving inzake glastuinbouw.	Instrumentarium (waaronder ruimtelijke regelgeving) bijdraagt aan de structuurversterking in Brabant.	Trekker: Provincie Participanten: ZLTO, TOM, Bedrijfsleven, Gemeenten Facilitator: Provincie	Nader overleg nodig. Deze vindt plaats medio 2013.	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het proces.
C3	Opnemen verplichten maatschappelijke dialoog in Verordening Ruimte	Ondernemers en omgeving zijn in gesprek over ontwikkelingen.	Trekker: Provincie Participanten: Netwerk de Peelhorst, gemeenten, ZLTO, BMF Facilitator: Provincie	Wordt meegenomen in Verordening Ruimte: vaststelling februari 2014	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het proces. Mijlpalen en resultaten communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
C4	Vaststellen bovengrens omvang alle veehouderij op 1,5 hectare	Voor alle veehouderijen gelden dezelfde ruimtelijke regels.		Spoedwijziging Verordening Ruimte; 1 juni 2013	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het proces. Besluit communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
C5	Begrenzen op “bestaande bebouwing”.	De ondernemer kan alleen bestaande bebouwing uitbreiden als zijn/haar bedrijf of basis van de BZV als voldoende duurzaam wordt gekwalificeerd.		Wordt meegenomen in Verordening Ruimte: vaststelling februari 2014	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het proces. Besluit communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
C6	Creëren mogelijkheid voor maatwerk bij knelpunten bij zowel ontwikkelen als saneren	In de relevante regelgeving zijn mogelijkheden voor maatwerk opgenomen.		Wordt (deels) meegenomen in beleidsrijke wijziging Verordening Ruimte: vaststelling februari 2014	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het proces. Besluit communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
C7	Intrekken LOG's en verwevingsgebieden.	De zonering is voor LOG's en verwevingsgebieden vervallen.		Wordt meegenomen in beleidsrijke wijziging Verordening Ruimte: vaststelling februari 2014	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het proces. Besluit communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
C8	Verlenging bouwstop geiten- en schapenhouderij met maximaal 1 jaar.	Er is een bouwstop voor geiten- en schapenhouderijen tot de BZV voor deze sector operationeel is.		Vaststelling wijzigingsregeling door PS dd . 17 mei 2013, treedt in werking 1 juni 2013	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het proces. Besluit communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.

REGELS (OA PMV en VR)						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
C9	Opnemen beleid voor mestverwerking en –vergisting in Verordening Ruimte	Rijksoverheid verplicht ondernemers tot verwerking van de mest. Vanuit vaststelling Van Doorn, moet PNB beleid hiertoe voldoende mogelijkheden bieden.		Wordt meegenomen in Verordening Ruimte: vaststelling februari 2014	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het proces. Besluit communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
C11	Uitkomsten uit het onderzoek verminderen volksgezondheidsrisico's schapen- en geitenhouderijen zo mogelijk opnemen in regelgeving.	(Indien noodzakelijk gebleken) Er zijn maatregelen genomen om de volksgezondheidsrisico's van schapen- en geitenhouderij te beperken.		Resultaten naar verwachting eind 2013 beschikbaar. Eventuele criteria opnemen in de BZV, en eventuele maatregelen opnemen in de Verordening Ruimte.	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het proces. Besluit communiceren via pers, media UBA (website, e-zine) en van partners.
C12	Uitwerking systeem van Staldering.	Inzicht in de (on)mogelijkheden van gebieds- dan wel Brabantdekkend instrument. Er ontstaat een relatie tussen stallenbouw en mogelijkheid tot regionale sturing op overbelaste situaties (dieraantallen). Verbetering ruimtelijke kwaliteit.	Trekker: Provincie Participanten: Netwerk de Peelhorst, Gemeenten, ZLTO, BMF Facilitator: Provincie	Notitie medio 2013 gereed. Mogelijke resultaten verwerking in Verordening Ruimte (vaststelling februari 2014)	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.
C13	Inzetten op doelvoorschriften bij regels en vergunningen.	Er wordt beleid en regelgeving gehanteerd die inzet op het doel (bijv. dierenwelzijn) en niet het middel (bijv. hokgrootte)	Trekker: Provincie (ook aandacht voor eigen regelgeving). Participanten: gemeenten en rijk. Facilitator: Provincie. N.B. zie ook A14.	Doorlopend.	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.
C15	Aanpassen Structuurvisie RO	De structuurvisie is aangepast aan de beleidswijzigingen nav besluitvorming 22 maart 2013.	Trekker: Provincie Participanten: Netwerk de Peelhorst, Gemeenten, ZLTO, BMF Facilitator: Provincie	Vaststelling in PS februari 2014	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.
C17	Bekijken welke regelgeving moet worden aangepast (Verordening stikstof, beleid Natura 2000/PAS, PMV, activiteitenbesluit etc)	Inzicht in welke regelgeving aangepast moet worden en deze vervolgens ook aanpassen om de transitie (ook voor stilzitters) te versnellen.	Trekker: Provincie Participanten: Gemeenten, Rijk Facilitator: Provincie	Indien nodig: PS 2014	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.

TOEZICHT, CONTROLE & HANDHAVING						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
C14	Zorgen voor verbeteren vergunningverlening (inhoud en proces).	Versnelde adequate uitvoering van de verlening van goed handhaafbare vergunningen.	Trekker: Provincie Participanten: Gemeente, RUD's Facilitator: RUD's	2013-2020	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.
C16	Intrekken lege milieuvergunningen	Er is een geactualiseerd vergunningenbestand. De gemeenten hebben alle lege vergunningen ingetrokken.	Trekker: Gemeenten Participanten: Bedrijfsleven, ZLTO Facilitator: Provincie	Doorlopend	n.v.t.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.
C18	Zorgen voor verbeteren inzet toezicht en handhaving en deze inzet evalueren.	Verbeterde naleving van de wettelijke normen en legt de focus op achterblijvers.	Trekker: SEPH Participanten: Handhavingpartners Brabant Facilitator: Provincie	Doorlopend vanaf medio 2013	De evaluatie wordt gezamenlijk uitgewerkt.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.

TOEZICHT, CONTROLE & HANDHAVING						
	Acties	Resultaat	Rollen	Tijd	Monitoring	Communicatie
C19	Opzetten monitoring ontwikkelingen veehouderij	Er is zicht op ontwikkelingen betreffende de veehouderij als het gaat om milieubelasting, omvang veestapel, handhaving mestverwerking, ruimtelijke ontwikkeling en gezondheid. Op basis hiervan kunnen zonodig voorstellen worden gedaan voor het maken van nieuwe afspraken tussen alle partijen. Er zijn systemen ontwikkeld voor periodieke rapportage.	Trekker: Provincie Participanten: Gemeenten onderzoeksinstituten (RIVM, LEI) Facilitator: Provincie	Jaarlijks	De monitoring wordt gezamenlijk uitgewerkt. Het betreft ook de uitwerking van de monitoring van de acties A26, A30 en C16.	Communicatie UBA ondersteunt het samenwerkingsproces.